

Михайло Бриних

Шахмати для дібілів: цейтнот доктора Падлючча

повість

Intro. Як канули пси

– Пересічному гражданіну тої доби понадобилось би півдня, щоб описати нісуразний наряд приблуди, який ровно в двінаццятій годині ночі переступив поріг храму, ні разу не перехрестившись. Нам жи достатньо кратко упомянуть, що на ньому був кастюм-тройка фірми “Prada”. У лівій руці він стискав трость, набалдашнік якої був нічим іним, як вирізьбленою з кості головою мордатого пса. В правиці він тримав зажжонну сігару, катора смерділа чим-то дуже непохожим на табак.

Це був середніх літ муштина, з чорними і якимито вроді мокрими волосами, уложеними на голові вкрай визиваюче. Не забувай, мій мощний учень, що то було давно, іще до Елвіса і красних кхмерів. Цей тіп не озирався по сторонам, як принято серед туристів і чим грішать дажи некоторі паломники, а зразу ломанув у служебне приміщення, будто

все тут знат, як свої затянуті в тонку кожану пірчатку п'ять пальців. Тиша і благодать у храмі забриніли тривогою, і якби тут було кому занюхать воздух, то зразу б стало ясно, хто пожалував. Впрочім, і без того ясно.

У кождій церкві, мій чудесний вундеркінд, єзть шото тіпа тої каптюрки, де ми з тобою провели свого часу стіки упоїтільних годин і днів. Ну, священикам жи тоже нада випить чаю, погріть кінцівки, надіти змінну обув, – да що тут об'яснять. Так вот, саме в одній із таких комнат і оказался спустя мінту опівнічний гість. Там все було обставлено не менш аскетічно, ніж ото було у мене в супермаркеті: два стула, стіл квадратний, – от і все убранство. Ну, ще камін, як у фільмі про Буратіно.

Прикривши двері, солідний чувачок вмостиився в кресло. Він явно когось ждав. Прошло мінут пітнаць, і стало зрозуміло, кого саме.

– Доктор, я сильно уважаю ваше стремління к точності в деталях, но тут, признайтесь, ви включайте в собі фантаста. Откуда вам знать, что дівол прождав імінно пітнаць мінут?

Доктор Падлючко глузливо усміхнувся, вчасно подавивши у зародку приступ високомерія:

– А от якраз про це судить нетрудно. Бо книжка пише, що пепел двічі впав з його сігари, мій начинаючий Фома.

Так от, када верховний чорт – а це був, звісно, він – уже почав демонстративно зівати і щокати зубами, двері відкрилися, і в комнату зайшов настоятель храму – Йоганн. У білій рясі, білому капюшончику і чорній пелеріні, як то заведено в домініканців. Навіть не глянувши в сторону свого відвідувача, він поставив на стіл принесену з собою свічу, зажог її, й усівся навпроти розфуфиреного люципера. Світло трохи розігнало зловещі тіні по кутках кімнатки, й деякі деталі проявились, як на фотопльонці. Прямо над головою Йоганна, на стіні, був виложений разноцветними камушками красивий гербовий малюнок: велика й доволі зла собака, яка тримає в пасти горячий факел. І напис під зображенням – *Domini canes*.

– А я то думав, чого тут всюди псятиною тхне, – заулибався подлив діавол. – Аж он воно шо. Дак ви себе щитаєте псами Господа, еге ж?

– Ти много знайш, але все твоє знання – то прах і сморід, і не тобі судить про те, хто ми.

– Да ладно, я люблю собак. У моего друга, умного такого парня по імені Агріппа, тожи єсть пес. І я тобі скажу, що

вряд лі хто-то з вас міг би погладить етого мілого цуцика.
Ха-ха.

Йоганн опустив голову, і капюшон покрив верхню частину його лиця. І даже нижню. Тіки підборіддя стирчало над столом, іграя мишцями.

— Я пропоную, — тихо проказав монах, — зразу перейти до справи. Не я шукав цієї встречі. Мені б твоєї харі ще тищу лєт не бачити, но що ж поробиш. Не всім везе з сусідами, як писав один із учнів блаженного Томи. Викладуй вкратце, чого прийшов і завоняв приміщення.

Діавол крякнув, виняв невідомо звідки жилезній кейс із кодовим замком, порився в ньому пять сікунд, і витягнув якісь бумажки, скріплені золотим зажимом. Поклавши їх на стіл, він когтем на правому мізинці легенько підштовхнув папери в бік Йоганна.

Монах і бровою не повів.

— Нам нада утрясти одну формальність, для того я й прийшов, — і адський мордоворот ще на пару сантиметрів підсунув ближче до Йоганна стос документів. — Як вам відомо із ваших же святих цидулок, час партії за будуще міра настав. І я прийшов, щоб утрясти умови, ригламент і, канешно, гонорар.

Після цих слів Йоганн німного здригнувся.

– Гонорар? Який ше гонорар, гидотна морда? У наших циркулярах такого ніде не вказано. Невже тобі цілого світу, як ставки на одну ігру, замало?

Діавол розреготовався. Він явно був довольний ефектом внізапності.

– Я говорив кадато твому Патрону, що вся оця затєя із участю людей у наших з ним раскладах – то лишні хлопоти. Як про судьби міра – то це вам запросто язиком чесать, а як про гонорар – то зразу кіпіш. – Рогатий церемонно розвів руками. – Я просто пошутив.

Йоганн чуток стушувався, але бистро опанував себе.

– Нічо-нічо, настане час – і ми також пошутим всласть. А шо касаєцца цієї писанини, – то не збираюсь я марать свій взор нечистими каракулями. Тим більше, що і так про все домовлено.

Діавол кинув недокурену сігару на підлогу й наступив на неї тонкою длінною туфлью.

– Отут вже дудки, прочитати прийдеться. І підписать – можна і чорнилами, я не брєзглівий. До завтра.

Після цих слів у повітрі ще сильніше завоняло, і цар всіх монстрів щез. Йоганн зітхнув, перехрестився, прочитав молитву і вже збирався йти, як келійну тишу пронизав гулкій стук, – в таких випадках кожда людина, дажі якщо

вона високої духовності, встигає подумати: “Бляха, шото упало”. Перехилившись через стіл – бо саме звідти раздався цей кам’яний звук, – Йоганн побачив, що то упала залишена діаволом побіля кресла трость із головою пса. Монах, порившись у кутку, дістав оттуда здоровий отрез ткані, накинув його на ацкій сувенір і вийшов геть.

Наступної ночі відвідувач із підземелля світу не забарився: з двінацятим ударом годинника, він увійшов до храмової комнати. Йоганн уже поджидав його, привично згадавши у молитві папу Сільвестра другого, який придумав це маятникове устроїство для ловлі часу. Побачивши біля вільного стула свою трость, смуглій обладатіль ратиць невимовно зрадів:

– От як харашо! Бо я вже думав, де забув цю цennу вєщ: у паходстві чи в етому святому закамарку.

– Де-де? – не второпав Йоганн. – У якому ше паходстві?

– Да це довго пояснювати, іше ж навіть Колумб не приплів, куди нада. Ви підписали?

Монах мовчав, і тіки пальці його видавали крайнє схвилювання тіпа збудження, вони плясали на костяшках чоток, як укушені тарантулом безумці. Вдруг він одкинув капюшон з чола, і резко випрямився, будто проглотив шось вкрай невкусне.

— Так шо там із контрактом? — мрачно дихнув сєроугліродом діавол. — Я бачу, вас тірзають ізнутрі якісь напрасні слова, віньєтка ложной суті?

Йоганн, ободрившись до крайньої межі, грюкнув кулаком по столу.

— Я показував твою вонючу писанину самому кардіналу. Він сказав — це гоніво якесь. І не велів підписувать, пока на це не гляне Папа. Так шо прийдеться обождать. Я тіки завтра утром отошлю депешу з голубями.

Діавол почорнів і став таким красним, як ацтек під впливом огнінної води.

— Я так і знат, що ви надмєнно будете тянути різіну, бо знаїте, чим все для вас скінчиться. Тому покончимо із цим негайно! Чи ти забув, нещасний, що сфера крючкотворства — це моє хоббі? Нема нічого проще, ніж поддєлать твій дрожащий розчерк — дивись!

І після цих слів дето у повітрі закружились листки вощеної бумаги, на кожному з яких, в куточку, було каліграфічно вписано: “Не возражаю”, і дата з підписом. Зіткнувшись із takoю підлою фальсифікацією, Йоганн покрився пятнами гнєва, і закричав:

— Ах ти ж паршивий виповзок!

При цьому він проворно зіжмакав бамажки, які самі сложились на столі акуратною стопкою, і бросив їх в камін. Діавол із неприхованим подивуванням вирячив очі.

– Не, ну ви бачили таке, Михаїл Афанасьевіч? – проворкотав він. Дето з-під фундамента раздалось приглушене хіхікання.

– Тепер я розумію, що вираженіє “свята простота” нада сприймати буквально.

Йоганн тщетно намагався уловити смисл бісовського белькотіння, а тому перейшов у контрнаступ.

– Як бачимо, нема контракта, він нечаяно згорів. А нема угоди – то й нема ігри.

З-під масівних плит підлоги знову почулося те ж таки мерзенне гиготіння, в якому можна було розчути котячі нотки.

Тим часом стіни храму завібріували від якихось мощних поштовхів. Зола в каміні вспихнула і закружила, і вже змить кіпа списаного паперу, як будто й не була в огні, знов оказалась на столі.

– Ми будемо іграти, – упевнено прохрюкав злобний дімон, наступивши під столом монаху на ногу. – І прямо щаз. Уже і шахмати, як чуєш, на подході.

Двері в кімнату прочинились, і ошелешений Йоганн побачив, що в храмі вирує якесь стрыомне двіженіє.

– О, Боже... – видахнув він, побачивши, як між колонами, задівая бівнями прадавній камінь, питаєць пролізти слон.

– Скажи, чудесно? Ето живі шахмати, дружок.

Тим часом Йоганн помітив, як вся підлога храму покрилась клетками. Одні із них остались білими, а інші на глазах покривались кіпящею смолою. На шахівниці вже почали появлятися перші фігури – на шостій горизонталі вишикувались суєтліві дємони. Каждий із них хіщно розмахував чимось похожим на граблі. Костлява баришня з косою на плечі без зайвого шухера розмістилась на клетці “дє8”. За білих поки вийшли тіки восьмеро слігка поддатих храмовників і два архієпископа із посохами у покрученіх артрітом пальцях.

– Ітак, я пропоную кожому із нас ступить на свою клетку. І хай ця партія не буде вершиною іскусства, но рубка – я вжечуствую – буде атлічна.

Востаннє глянувши на саван Йоганнового лиця, повелитель мразі отправився на восьму горизонталь, состроївши гrimасу повної покори перед злючою мігєрою в ролі фірзя.

– Да, кстаті, забув сказати! – сатірічно провіжжав діавол. – Твій Джізаз дуже некстаті полетів на Луну. А це значить, що ждать тобі подмоги нема від кого.

Глава 1. Нога судьби

1894 рік од Різдва Христового, Гавана, Куба

Пильний мячик сонця уже достаточно потрудився, нагрівши океан до температури, када вся риба від скажу начинає кидацця на рибаків, – вечір мєдлінно тянув ковдру на себе, п'яні голоса і гітарні перебори струїлись з каждої другої підвортні, а дето в садах оттачували злобу малярійні комарі. Куба в усі часи славилась етіми насікомими, як і піщаними блохами – нівзрачними, але напрочуд дошкульними потворами, яких Господь створив ексклюзивно для нащадків еспанських колонізаторів, котрі кадато витруїли звідси кілька атлічних індіанських племен, завізши натомість дофігіща негрів.

Поки значна часть народу товклась на безкінечній набережній, наповнюючи легені гарячим воздухом, а голови – сладкіми хвилями чисто кліматичного бізумія, на задрипанках бульвара Прадо, побіля одного із тих добротних домів у староеспанському стилі, до яких і нині водять туристів, ігрався мальчик. Він тікишо вдоволь покатався на трохколісному вілісапеді, потім рішив передохнуть, і при помоці картонної коробки з-під сігар

поймав птічку, після чого слегка подружився з нею – і відпустив. Птічка спершу довго не хотіла нікуда летіть – новий хазяїн припав їй, відімо, до душі. Но мальчик разумно пощітав, що птіцам положено літати в небі, а не плентатись фостиком за людьми, тож він пошпурив її у найближчі кусти, де ця гагара ловко спряталась. Мальчик вовсі не був переконаний, що поймав імінно гагару, но позавчора мама читала йому сказку, де упоминалися якіто гагари, й це слово зацепилося за серце малінського Хосе Рауля, як жувачка за підошву.

Оцінивши погодні умови і підвішеність сонця в дальокій лазурі, мальчик рішив, що можна ще трохи погулять – мама навірняка ще не вернулась додому. Хосе схилився, щоб зав'язати шнурок на своїх нових ботінках. Йому подарили ці класні й по-настоящому взрослі черевики всього лише два тижні тому, на день народження. Батько, воєнний капітан Хосе Маріа, так і сказав: “Тобі вже стукнуло шість год. Тепер ти настоящий мужик. Носи цю взрослу обув – і помни про цей день”. Впрочім, носить ці ботінки йому не дуже й разрішали. Мама наполягала, що не нада виходити в них на гулицю просто так, – для глупих ігор існує всяке інше дрантя. А вот неділя – саме той день, када єзть повод

похизування новим взуттям риб'онка по путі до собору Непорочного Зачатія.

Малінський Хосе прекрасно розумів усі ці нелепі тонкості – він був непомірковано башковитим. Гораздо пожже, када Хосе Рауль став генієм, звіздою та куміром молоді, його мама сказала в інтерв'ю газеті “Вашингтон Пост”: “Я всігда знала, що з нього виросте спортсмен ілі діпломат, хотя і не могла собі представить, що вийде, як у реклами: два в одному”. Отже, він вже у діцтві хитрував: када батьків не було дома, він любив пощиголяти у нових туфлях, – ця страсть до шику в ньому з годами розвинулась теж нехіло.

Зі шнурками у нього не получалось так гладко, як з поімкою птічки. Вони казались мальчику занадто грубими і негнучкими, а відповідні отвори – слішком тісними. Возможно, що так воно і було насправді. Зашнурувавши половину кожаних дирок, мальчик вдруг помітив прямо перед своїм носом, в якихто двух шагах, пару інших черевиків, що не йшли ні в яке сравненіє з його обновочкою. Це були не просто модні, нові, близкучі й щегольські туфлі, яких у Гавані ніхто й нікада не бачив. Ця обув була *божественна* – ось як подумав малінський Хосе Рауль, не справившись із звуком “аххх”, що вспоров йому дихатільну систему ширим подивом. Туфлі, правда, були

не самі по собі, шоб ними милуватись і тянути руки, глотая слину й озираючись по сторонах (та й мальчик – син офіцера – ніколи б не скотився до таких мислішок); в цих туфлях були ноги гаспадіна, що возвишався над Раульом, як калакольня. Медлінно переповзаючи восхіщонним поглядом од туфельверх, чотко по віртікалі, мальчик не переставав дивуватись, дажи навпаки, – його охватував дедалі більший восторг і трепт. З одного боку, малиша легко понять. Дажи його батько у парадній формі, свіркая іксильбантами і усіма трьома медалями, не був настільки величавим.

– Здрастуй, Рауль! – привітався незнайомий дядя, елегантно вклонившись і махнувши шляпою у мальчика перед носом. Риб'онок зацікавлено роздивлявся цю імпозатну фігуру, яка закрила собою сонце і частину красівої тучки у формі лашадки, корота вроді обволакувала голову привітного іностранца. Про те, що цей дядя – не місцевий, Рауль догадався зразу. По-перше, всіх месних він знав. А про тих, кого не знав, – міг легко угадати. Всьо жи Гавана на початку двадцятого століття – це був не той город, який можна було б назвати Вавілоном, хоча деякі признаки великого смешення та плутанини людського матеріала в ньому були заложені з самого початку.

– А звідки ви знаїте, як мене звати? – спросив мальчик.

– О, це дуже просто, мій юний друг! – дядя *лучізарно* всміхнувся, поправивши краватку. В углах його рта закопошилася ігрива тайна. – Всьо діло в тому, що я знаю твого геройського папашку. Ми з ним служили в одному полку.

– Но ви не похожі на воєнного! – резонно замітив Хосе Рауль.

Дядя іноземного віда оглянув себе так, ніби це для нього була велика новина.

– У тебе цепкій ум! А й справді – не схожий ні на грам! Просто я вийшов у відставку не так давно, й живу тепер далеко. А сюда приїхав по ділам – і рішив зайти до старого друга.

– Папи нема дома. І мами тоже. Ви прийшли дуже рано.

– І це прекрасно! Бо, в іншому випадку, мені б уже пришлось пить чай з твоїми родітілями. – Він схилися до мальчика й біла лашадка знову з'явилася перед очима Рауля. Правда, тепер облако було похоже не на лашадку, а на небачене страшне животне з агромною пастью, в якій пульсірувало кроваве сонце. – А мені, чесно кажучи, більше хочеться з тобою побалакать.

– Тада пішли!

Рауль діловито сів на вілісапєд, і поїхав гулицею. Низнайомець вирушив за ним, насвистуючи якуто веселу милодію.

Мальчик остановився біля свого дому й показав на нього пальцем.

– Я тут живу!

– Чудесно! Я бачу, там у вас в садку єзть мілая бісєдка? Давай там почикаєм твоїх батьків і поіграєм!

Хосе Рауль кивнув і пострибав на одній нозі в сторону бісєдки. Низнайомиць ішов рядом, смішно розгрібаючи по путі камушкі да сухі травинки своєю розкошною троствою.

– Дядя, а можна подивицца? – не витримав мальчик, якого ця троства повсігла в ше більший восторг, ніж туфлі загадкового гостя.

Це була особінна троства – мальчик зразу відчув, що вона не така, як всі інші трости на світі. Вона була дуже дрівня, хоча й казалась зосім новою. Її не хотілося випускати з рук. А більше всього мальчику сподобався костяний набалдашник у вигляді собачої голови. Таке було враження, що ця голова не просто дуже похожа на настоящу, а що вона *дістзвітільно* настояща, і дивиться на тебе так жи вниматільно, як тьотя Марія, мамина подружка, з якою вони після церкви ходили в одну кандітірську.

– Хароша собачка, правда?! – дядя положив руку мальчику на голову, но тут жи отдьорнув.

– Када ти виростеш – я тобі її подарю!

Хосе Рауль скептично подивився на дядю, но на всякий случай подякував – і вернув йому трость.

За кілька шагів до бісєдки мальчик раптом скрикнув і відскочив у бік, словно ужалений. Дядя звів брови доміком, но за мить от душі розсміявся.

– От тобі й лашадка! – хлопнув він в ладоші.

Всьо діло в тому, що Рауль вступив у кучу конячого гамна – і розтірявся. Не тому, що йому вдруг стало неудобно перед низнайомцем, да й не вперше йому доводилось вступати у какашкі. Але ж сьогодні на ньому були нові туфлі! А які ж вони після цього нові? Й шо скаже мама?

Но казалось, що страний дядя був навіть радий такому случаю, вроді тіки його і ждав.

– Ти зря переживаєш про свої ботінки, – лагідно мовив він, свіркнувши зубом. – Оця брєзглівость, заложена в людській природі, мене зажди смішила. Знайш чому? Бо в світі єзть сотні набагато худший речей і речовин, одне прікосновене до яких мало б визивати дрож, – но люди так не щитають! Натомість морщать носа, вступивши у гамно, яке в своїй природі – безневинне.

Мальчик не все поняв з цих слів, но у його душі з'явилася підозра, що цей странний дядя любить гамно. І ніби у підтвердження невисловленої мислі, елегантний гість вдруг наклонився й підібрав какашку.

– Запомни, мій юний друг, – сказав він крайнє серйозним голосом, від чого мальчик відчув льогкій холодок, – запомни одну тіки вещ, яка тобі в житті страшенно пригодиця.

Він підступив зовсім близько до Рауля, мяцькаючи в руці комочок бридоти і продовжив:

– Цей світ влаштований таким образом, що все у ньому – омана да обман. І все вокруг може міняти свої свойства. І те, що ти щитав раніше непотребом галімим, одного дня окажиця чистим золотом. От взяти, наприклад, цей кусок гамна. Шо ти про нього думаїш?

– Я думаю, що це какашка. І вона воняє.

– Це чотка відповідь. І справедлива. У більшості випадків – так оно і єзть. Но дажи ця какашка бєсполезна може перетворитись на щось інше. Ти віриш в магію, мій мальчик? А впрочім, дурне спитав. Осьо, дивись.

Кусочек гамна затріпотів у пальцях дяді-чародея й за мить разітільно змінився.

– Дивись, що я тепер тримаю у руці? Скажи мені: що це таке?

— Це лашадка! — радісно вигукнув Рауль. — Лашадка із лашадкіної какашкі!

— А тепер скажи, — лукаво мовив дядя, — якби ти не зناєш, із чого здѣлана ця лашадка, ти б ігрався нею?

Рауль задумався і вже готовий був ствердно кивнути, но вдруг передумав:

— Ні, не ігрався б. Вона воняє. Ця лашадка воняє, бо здѣлана із гамна.

Низнайомець цього разу розсміявся так, що в окнах сусіднього будинку появились дві голови. Обидві були чорні й належали тамошнім слугам. Вони сперва тожи машинально залибились, но вдруг їх перекосило. Раулю, який замітив цей двіжняк, показалось, що кожа в етіх слуг якось посвітлішала, й глаза їхні стали випучені; вони вдруг отріянули й опустили занавеску.

— Я радуюсь, бо ти, малиш, способний учнік! І все хватайш на льоту! Впрочім, так і мало бути... Дак я про що: тобі не хочеться іграти з цим коником, бо ти знайш, з чого він здѣланий. Це дуже просто — знати суть речей. І вміти пользовацця цим знанням. Тим більше, що цим коником можуть ігратись інші. Скажу тобі, що большинство людей усе життя іграються саме такими кониками. Ти вспомниш

про мої слова, када настане час, і зрозумієш. А типер – мені пора.

– А як жи мама й папа? Ви їх не дождетеся? Вони от-от прийдуть!

– Уви, малиш, мене зовуть діла. Передай привіт своєму батькові. Він буде радий.

І незнайомець, резко обернувшись, попрямував до калітки. Рауль хотів було за ним побігти, но када побачив, що дядя пряче гамняного коника в карман піджака, чото передумав. Вже оказавшись на вулиці, дядя востаннє повернувся до Рауля, поклонився йому і підняв трость високо над головою.

– До зустрічі, малиш!

У сусідському вікні вдруг задрожала занавеска, і за стіклом з'явилися обличчя двох смертельно перепуганих слуг. Вони бурно хрестилися і шото шепотіли.

Глава 2. Пожарний дебют з кров'ю

– Капабланка дважди згадував цей случай, у нього була харона рання пам'ять. – Доктор Падлючко, втомившись щолкати запальничкою, швирнув її в угол. Сігара в його устах безвольно обвисла. – Ти ще не куриш?

– Не, і вам би радив бросить. Я не збагну, що то за радость – кашлять і харкатись.

Міша стояв біля окна, спиною до наставника. Він дивився вниз, на вулицю, де нічого не відбувалось. Тіки кудлата й достаточно громадна сабачка чорного цвєта бігала від під'їзду до під'їзду, винюхувала шото, і бігла даліше. Міша нікада раніше не бачив, як собацюри беруть слід, та й не щитав, що конкретно оця обдрипана тварюка навчена вишому псячому іскусству, но чото йому казалось, ніби животне когось розшукує.

– Отайди од вікна, мій друг, – ласково і твердо сказав доктор Падлючко. Позаяк мальчик бистро не раздуплівся, доктор сам підвівся з крісла й отстранив Мішу вбік. Після чого крадькома виглянув на гулицю – і отшатнувся.

– Давай ми лучше опустимо портьєри, – сказав він.

Міша скрестив на грудях руки, подавляя зародки то ліхвилювання, то лі щирого страху.

– Ви чого то опасаїтесь, доктор?

Падлючко глянув на Мішу, як невиспаний охотник.

– Не чого то, а кого то. І, повір, у мене єсть для цього всі основання.

Він глянув на старомодні кварцові часи з слігка зільоноватими – фосфорними – стрілками.

— У нас залишилося менше суток. Думаю, що встигну посвятити тебе в одну історію.

Доктор пошарив у задньому кармані штанів й нашов там ще одну запальничку. Дважди клацнувши їй пересвідчившись, що вона роботає, Падлюючи спрятав її в той жи карман.

— Мені б найбільше в своїй жизні хотілося, аби ти нічо не знат про все, що я повинен вложить в твої уші. Но — уви. Це залежить не від мене.

— Да ладно, доктор, ви мене і так достаточно напугали під час нашої минулої встречі. Не було такого дня, шоб я не вспоминав про все це.

Доктор кивнув і поправив прядь волос, що вибилася з-під бандани. За последні годи, протягом яких він знову кудато запропастився, в його облік е трапились ізрядні зміни. Він трохи заріс — грязно-руси волоси тепер спадали йому до плечей. Фізіономія слігка іссохла. Погляд його став ще пронзітільніший, а щетіна додавала неабиякої брутальності. Він був похожий на бродягу, що вирвався із многіх днів дороги, барів, трущоб та інших поневірянь. Канешно, Міша змінився незрівнянно більше. Він витянувся, але ще не звик, що слішком часто одяг стає малий для нього. Слігка сутулився і взяв дурну привичку колупати пальцем лоба,

вроді там у нього була якото важна кнопка, що включала мозг.

– Тобі на днях, а то ше й раньше, стукне шіснадцять год, – увірінно сказав доктор. – Типер я точно знаю, що ми в цейтноті. Ти часто попадаїш у цейтноти, мій друг?

– Почті що нє. Када вперше іграв у турнірі з нормою міжнародного мастера – тада бувало, у кожній другій партії почті. А потім воно якось вирівнялось.

– На жаль, в жизні – на відміну од шахмат – ми не маємо впливу на врем’я. Воно шурує по своїм законам, і з нами не спішить ділиця намірами, куда і як бистро потече. Часто кажиця, що ти тіки розіграв дібют – і вдруг бачиш, як висить твій флаг. А потім – хлоп! – і невидимий суддя добавляє ще трохи часу. Паршиво тіки, що ти нікада не знаїш, який контроль – останній. Но єзть у мене чувство, що саме зараз треба бліцувати по-сумашедшому. Нам главное – не ронять фігури на пол, і не перекидать часи. І ще, канешно, уповати на суддю.

Звук битого стікла був явно слішком мощним саундтреком до етої синтенції. Міші показалось, що це стікло розбилось прямо в його голові. Тяжола портьєра з грохотом обрушилась, потянувши за собою внушитільний карніз. Доктор Падлючко прищурився; ще нікада Міша не бачив на

обличчі свого наставника столь рішитільної ігри світла й тіні. Це було не обичне світло, – у ньому вдруг вспихнули ярко-красні язики огня; комната почала наповнюватись страшно їдким димом. Ще один звіняющий удар – і в оконну дирку увалився зажжонний шар, похожий на футбольний мяч, загилений форвардом-чортякою прямо із ада. Міша саме збирався пошутить, що при таки штрафних ударах лучче не ставати гордо в стінку, а тупо здриснути куди подальше, но тут послідував новий удар, й черговий згусток круглого пламені, зрикошетивши від стола, угодив мальчику прямо в щуплу грудь. Рикнувши шото неразборчиве, доктор Падлючко ухопив учніка попід руки і поволок вон із кімнати. Міша брикався, мотав головою і дажи сказав пару плохіх слов, – у іншій ситуації доктор навірняка отріагірував би на таку вольності болезнінним щолбаном, но зараз на це не було врем'я.

– Ти як, не сильно ушибся? – тільки й спитав.

– Нічо собі вопросік! У мене навірняка ожог другої степені! І множествінний ушиб грудної клєтки – оно і руку тяжило піднятися. Хорошо хоть, що рицашетом зачепило. А якби пряміком в башку?

З кімнати почувся ше один стікляний взрив. Доктор бистрінько оцінив стан здоров'я Міші на чотку троєчку з плюсом, а тому сказав:

– Біжи у ванну, возьми там возлі умивальника кульок з мідікаментами, намочи полотенце і шуруй сюда, а я тим часом визову пожарних, – і він вернувся обратно в комнату, затянуту димом, як на Новий год.

Міша отетеріло послухався – й почовгав у ванну, питаясь на ходу стягнути з себе запачкану й слігонца обпалену фудболку. Включивши світло, він аж заплющив очі, – Міша ніколи не розумів, нафіга вкручувати у ванній комнаті пару лампочок по двісті ват, када вона ще й виложена білою плиткою да обладає зіркальним потолком. Примружившись, він підійшов до умивальника й одкрив кран. Звідти спершу харкнуло водяним плювком, а потім раздався такий звук, який би личив більше зневодненому організму серед пустелі, при дурній попитці покликати когось на пomoщ. З гарячою водою – та сама парадігма. Ругнувшись, Міша нашарив кульок, де валялись всякі тюбіки да упаковкі, й уже потянувся за білим махровим рушничком, як в кранах і у водостоці знову раздались якіто звуки. Це були принципіально інші звуки, – нічого общого із пересохшим горлом і пересушену полостю рта. Там шось забулькало,

но не водою. На стінках умивальника з'явились каплі. Густий, кровавого цвєта й такого ж якіства потік устрімився зі стічної труби, хоть як це протівоєстествінно й некрасіво.

– Ти довго там будеш копацця? – прокашляв з іншії комнати голос доктора.

Міша хотів було брякнути шось недбале, тіпа: “Да ща, іду”, но связки перестали йому повинувати разом із мишками ніг, – він попросту не міг одйти від ацкого умивальника, з якого хлинула натуральна кравіща, зі згустками непонятної плоті. Понятно було тільки, що плоть ця явно ізмільчонна самим ізуверським способом. Із водостока через секунду-две вже лупив настоящій фонтан, – навколо бракувало тіки толпи вампіров, які б чокались фужерами, либились і гукали: “Гарсон, ішо шампанского!”. Цей кашмар виляпувався Міші на штани, запачкав йому рану на груді, й кілька обільних капіль досягли дажи обличчя. Мальчик машинально витер лицьо і глянув на ладонь. Це діствітільно була кров, курва мать. Рука його дрожала. Підвівши погляд, на Мішу чекав ще один крайнє жуткій сюрприз: замість його отраження, на мальчика зирив оскал крайнє неприятного чувака. Вроде це й не дзеркало було, а вікно маршрутки. Мальчику показалось, що він вже дето бачив цю

кромешну морду, – й када до нього дійшло, звідки навідався цей зловещий глюк, він нарешті закричав, утратив связь з реальністю і сповз на підлогу разом із банним халатом, за який ухватився в останню мить, будто сподіваючись, що то його заветна нить Аріадни.

Доктор Падлючко тим часом остірвінело гатив у двері ванни – вони оказались закриті зсередини. Бистро просчитавши всі два варіанти подальшого промідлення, доктор провів каротку рокіровку на кухню – це був не самий лучший, але єдиний прийнятний в даній позиції ход. Назад він вернувся з ломом, проти якого дажи сили адама виявились без силі, як каратісти проти атомної бомби. Двадцять недюжинних усілія – й замок отвалився, поламавшись пополам. Доктор уже не вперше в житті благословив китайських виробників фурнітури, які икономлять на залізі й подмішують туда якогось крихкого і непрочного гамна; для лома радянської епохи це нікудишній суперник.

Картіна, яку доктор Падлючко побачив у ванні, показалась йому странною та нілєпою. Ще в більшій мірі, ніж вогненні шари, якими закидали квартиру якіто інфернальні хулігани (а в доктора, канешено жи, були підстави думати, що це не обычні дєцькі шалости).

Міша лежав на полу ванної, попрощавшись із сознанієм, но це було не саме страшне – він задихався. Його шию й нижню частину обличчя обплітали якісь немислимі противні водорості, що спускалися із умивальника, прямо із дирки водостока. Сліди грязі на білих кахлях доповнювали гнилуватий йодований запах – Падлючко узняв його, і відчув, як сам оказался на порозі провала в небуття. Када його закрили в подвалах старого Бангкока, цей запах доктор запомнив на всю жизнь. Тоді він у пошуках свого чисто шахматного Грааля пішов слігонца не тією дорогою, і примудрився застрибнути на територію тріади. Це був єдиний випадок в його житті, када він втратив віру, що колись ізнов побачить сонце.

Одігнавши наважденьє, він знову підхопив Мішу під руки й потянув до вихода з квартири – двері були распахнуті й, хвала пінсіонному фонду, на порозі стовбичило кілька сусідів; усі дряхлінky, з палочками та авоськами, а тому дуже любознатільні. Як показує практика, проти такого контингента сили темряви теж зачастую пасують.

Етажом нижче (чи вище) хтось одчаяно лементував про пожар, умудряясь перекрикувати пожежні сірени, – цей звук для доктора казався щаз прекрасніший, ніж соло на волинці у виконанні шотландського гвардійця.

– Куда ви його тащите? Нада скору визвать! Міліцію! – заботліва бабулька зацепила палкою Падлючча за праву ногу, від чого він, з Мішою на руках, мало не покотився сходами.

– Я сам доктор! – рявкнув він у відповідь і в щитані секунди, здолавши шість леснічих прольотів і орди пучоглазих сусідів, оказался під під'їздом. Його вірне транспортне средство – Таврія-“зубило” – оказалось, на превеликий подив, не ушкоджене. Закинувши Мішу на заднє сидіння (впрочім, варто було відкинути сідушку переднього кресла на місто, як мальчик скотився на пол; доктор рішив, що так буде дажи лучче), й запригнув у салон. Када він тіки виїжджав на дорогу, пожарніки нарешті розмотали шланг.

“Пожалуй, я б тожи приняв душ”, – подумав доктор, но тут таки пристидив себе за глупості. Звук ще однієї сірени, що долинав із-за угла, заставив його мощніше вдавить підаль газа. Спілкування з міліцією могло б разрушить всі його надій навіть при самому благопріятному ісході.

Через мінут сорок він припаркувався недалеко від Ботанічіского сада. Міша оклигав і глупо кліпав глазами, вселяючи в доктора радость і оптимізм.

– Возьми там, над сидінням, фудболку. Машину оставим тут. А дальше прогуляємся чуток.

Міша нашов фудболку, застірану й полинялу, з якимто невідомим йому логотіпом, і нерішуче скомкав у руках.

– Доктор, вона ж воняє.

– Малиш, када ти будеш ходить по вулицях із красним ожогом на груді, це впадатиме в очі прохожим намного більше, ніж характерний для цієї пори року потний аромат. Вдягай – і не видслуйся. І помни про цейтнот.

Глава 3. Ізбраний

– Як ви кажите? Як називаєцца це завіденьє? – Хосе Рауль Капабланка откінувся на спинку кресла й щільніше укутався пледом.

– Коммерческий клуб, душа моя! – восторженно відповів Єфім Боголюбов, сільнійший київський шахматіст, який не отлучався від молодого кубінського маestro ні на шаг. Учорашия поразка в партії, сиграній на квартирі мецената Енгельгардта, казалось, викликала в Євгенія ще більше обажання до нової легенди, Моцарта шахмат, як називали його київські газети, анонсуючи сьогоднішні два сіанса для

лучших шахматістов города. Перший із них дужин був початись через два часа, но Капабланкачував себе ніважно, й навіть малодушно міркував, як би це отмінить атракціон.

— Я думав, — діловито мовив смуглій Рауль, — що ми будем іграти у цьому кабаку, — тут вчора так атлічно кормили съомгою... Вінішко, ксаті, тожи було очінь так нічо. Не то що дрянь, каторою ми так нілєпо увліклися за ужином... Кстаті, Єфім, що то було за пойло?

— Галіцинський завод, мон шер, — Боголюбов енергічно масірував скроні, вossaдая по інший бік шахматного століка. Вони рішили німного взбодриця перед сиансом, і зайдли сюда, на Лютеранську, в кафе “Варшавське”. — А сіанс буде чуть дальше, на Хрестатику, в першому номері. Там попросторніше, само собою.

Капабланка кивнув, но видно було, що мислями він дето далеко. Спохопившись, Хоце Рауль вдруг випрямився і розвів руками:

— А чо ж тада, када ми тут обідали, на вході так ліхо приторгували якимто білєтами? Я в руському не сильно шарю, но всі вони були якіто возбудженні, постійно тикали пальцями в мій бік і дажи калічно упомінали моє ім’я?

– Дражайший Рауль, Ваша правда – білєти продавали тут. Просто у нас в городі саме в цьому завіднії, вже много год підряд, собираєця шахматне общіство. Засноване, дозвольте доложить, атлічним драматургом і сильним мастером Старицьким. К нищастью, не дожив пан Михайло до сього дня – ото б зрадів старік! Кстаті, сьогодні можемо сходити після вечірнього сианса на спіктакль – якраз дають його чудесну міщанську історію про нашу кіевскую жизнь. “За двома зайцями” називаєця. Як вам, мон шер, такий досуг?

– Ви знаїте, я не люблю тиатр. Тим більше, що по мєсному нічо не понімаю. Така ділєма. Да і Голіцин ваш – ізрядна сволоч, я так щитаю.

Боголюбов пойожився. У нього це було не перший раз, када непоміркована гостинність вилізала боком. І прокльонами по адресу ні в чому не повинного князя. “Ето все Енгельгардт і його замашкі. Всі меценати всю ж таки обичні свині в смислі бухла”, – подитожив про себе Єфім.

– Давайте лучче вип’єм ще німного кохве – через чверть часа пора вже видвигаця. Увєріний, що всі учасники сианса вже на місці.

* * *

– Капабланка приїхав до Києва всього на два дні. Но остався почті на тиждень. Днів на пять – це точно. Не нада тіки вмикати світло, я тебе прошу. – Доктор Падлючко сидів на підлозі, прислонившись спиною до батареї, прямо під вікном без занавесок. Міша напівлежав на кроваті, схилившиесь до старінького торшера, й опасно крутив у пальцях вірьовочку вимикача. Він ділав це на грані тупості й максимальної сосредоточності, й вовсі не тому, що забув засторогу доктора нашот світла. Вуличний фонар, расположений перед окном второго итажа, і так прекрасно розганяв мрак дажи по углам малінської комнати.

– Утрінній сеанс маestro Капабланки на тридцяти досках, каторий состоявся 16 лютого 1912 года в Комерчіскому клубі, до певної міри можна було щитати синсационним. І не тіки по мненію газеток тіпа “Кієвлянін”.

Кубінському самородку тада було 26 год, він же не був чаплійоном світу, хотя щитався істинною звіздою завдяки погрому над Маршаллом у 1909 році зо счетом 8:1. А Марашалл в ті часи ще був крєпчайшим старіком, незмінним чемпіоном Нового світу, отпєтим тактіком, який обрушив на неопитного Капу всю мощ своєї знаменитої контратаки в еспанській партії. Ніхто не міг понять, яким

макаром Капабланка – в складніших позах – миттєво раздуплявся за досокою і находив самі луччі ходи дажи без глибокого щота. Імінно тада Хосе Рауль окончатільно поняв, що в шахматах йому не нада много думати. Бо із самого дитинства, хоть він і не міг толком пояснити це чувство, він просто бачив, який ход хороший і огніупорний, а який смердить потворністю, аж страшно дотронутися до фігури, сулящеї агонію і розпад.

Після свєрження Маршалла він гастролірував безперестанку. З короткими перервами, када приходилось ходить в універ да тринькати безцenne врем'я на бабів.

Капабланка любив катаця, і на той час, коли він вперше виступив у Києві, сіграв 602 партії – і виграв 573, що викликало в усіх шахматних аналітиків ступор і шок.

Но то лі вечір з Боголюбовим да Енгельгардтом наніс такий серйозний урон його здоровлю, то лі він просто томився і скучав, але перший сианс закінчився пазорно. Ітоговий свисток констатірував 5 поразок генія і одну нічию. Месні щолкопьори чуть не сошли з ума од радості. Мовляв, могуті кієвлянє поставили мегагросмейстера на місце!

Тим більше народу припхалось на вечірнє шоу. Його устроїли в теперішній Філармонії, а тада там був – гайдко сказати – клуб Купеческого собрання. Капабланка опять

іграв проти тридцяти шахматних любителів; біля кожного з них собиралась агромадна група консультантів, дружбанів і прочіх зівак. Було там і два-три нехілих мастіра. Детальний одсоток про той важніший сианс мені вдалося по крупцам розкопати.

* * *

У приміщенні воняло димом, часником і грипом. Кашель і стукіт деревяшок, а такожі збуджене шепотіння, каторе повсякчас сривалося на крик, впивалось у сознаніє Хосе Рауля острими гвоздями.

Ще з обіда у ньому поселилося передчуття, що час прийшов. Як це було завжди – без попередження, сігнальних оgnів і предварітільної ласки. Ніяких вистрілів з ракетніц да феєрверків. Пожалуй, це імінно те, за що Капабланка найбільше ненавидів свою удівітільну судьбу.

“І чому саме тут, в цьому унілому, холодному і далекому городі? Де я нікада раньше не був?”, – так думав Капабланка, переставляючи пешки з e2 на e4. Він зділав цей хід на всіх без винятку тридцяти досках, чого раніше нікада собі не позволяв.

По колу шахматних фанатів пробігла волна смурних прогнозів, що маestro рішив порвать присутніх при допомозі каралевського гамбіта.

“Катора ж із цих партій? І хто із них?”. Ось два питання, які чекались в мозгу Хосе Рауля, када він отривав фігуру від одної клєтки й опускав її назад, в пространство чисто тактичної гризни.

Капабланка разиграв десяток іспанських партій, шестеро противників примінили крепку, хоть і крайне пессимістичну, заштіту Філідора, четверо рішились на французьку заштіту. Ше дев'ять умніків полізли в срамні дебютні експерименти, які дажи стидно класифіцирувати. І тіки на одному столику Капабланка чото розіграв Королівський гамбіт. На то у нього були свої ризони: слішком огидним, на грани ригаки, був цей київський аматор, щоб з ним возитись до глибоких ендшпілів. А такі, як правило, не знають правил шахматного комільфо – і грають до убогого кінця, до оглушителіального слова “мат”.

Када пішов другий час ігри, суперників поменшало раза в три, но публіки в залі тіки додалося. Патому що погромлені кияне жаждали кубінської крові, й небезпідставно плекали надіжди, що хтось із тридцяти доморощених мастерів таки уділає молодого заокеанського вискочку. Та й п'ять

утрінніх поразок Капабланкі надихали мєсних матовщиків, як огненна вода – опухших ескімосів.

Минув ше час, протягом якого нєкий франтоватий чмирь найшов можливість поставити маестру вічний шах – довольні репотери записали в блокнотіки про перші полочка, оторвані в грандмастіра. Ше на одній досці Капабланка случайно ухопився не за ту фігуру, споткнувшись об валінки суперника, які той скинув прямо під ноги сіансьюру. Аморальні судді тут же принялись жать руки дєду, який таким образом здобув (хоть і незаслужено) віртуозну в чисто спортівному смислі перемогу. Під кінець третього часа в різних кутках зала Капабланка доігрував лише дві партії. Одну із них – проти крупного мастіра Богатирчука, одного із закадичних дружків Боголюбова, який стояв у нього за спиною і не стидався шептать підказки. Впрочім, таке поводження нічуть не суперечить правилам сианса одночасної ігри. Там був якийто складний ладейний ендшпіль із лишиною пєшкою в аборигена, – той наполегливо пхав небогу поблизче до першої горизонталі. За іншим столиком, хоть як це странно, партія застопорилася в макабричному мітільшпілі. Іронія на грані сатіри полягала в тому, що тугодум, який ліхорадочно смикався над клєтками й припадочно сучив ручками-

ножками, як людина-паук, – це був імінно той крайнє неприємний тіп, проти якого Капабланка примінив Королівський гамбіт. Уже після десяти ходів, када стало ясно, що ігра переростає в формінне побоїще, Хосе Рауль німного змінився на лиці. Вчергове оказалась біля столика, за яким потіло чмо з проплєшиною да в замизганому сюртуку, він вимушений був прищурювати лівий глаз, де шото начинало покалувати і тіпати. Капабланка думав, що це дуже замєтно для публіки, а втім – напрасно. Публіку більше зацікавив цей недоносок, який супроти всіх законів природи та еволюції, нашкрябав достатньо деньог для купівлі вхідного білєта. По ньому ж нізя було сказать, що він фінансово спроможний придбати навіть огризок груші на базарі. Крім того, що обща вонючість шахматіста була самим лучшим його захистом проти тисняви, він взагалі чудом оказалась за доскою: судді спершу хотіли тупо позвати городнічого і виставити приблуду вон, але чомусь передумали. Зара кожен із них чухав рєпу і не міг понять, откуда і навіщо це людинолюбство? Галімий тіп, чий візуальний ансамбль довершувала чорна пов'язка на правому оці, котора жодним чином не уподобнювала його до пірата, після кождого свого хода ще й шото викрикував та гелготів. На це Капабланка

уваги майже не звертав – незнання мов іногда справляє добру службу. Але й усі присутні, що характерно, тожи не могли понять, що воно там лепече.

Када близче до двадцятого хода партія скрутилася в неймовірної красоти дулю, Капабланка бросав на ублюдочного суперника дедалі мрачніші взгляди. І діло не в тому, що він боявся подцепить коросту, якою одноглазий щедро засипав чорні клетки. Непосвящонний в таїнства ігри зівака міг би подумати, що діскомфорт кубинця – чисто шахматного свойства. Патаму що Хосе Рауль пожертвував ради атаки слішком много фігур, й непанятно було, хто кому ставить мат. Насправді ж з кождим ходом Капабланкачувствував дедалі більші приступи містичного кашмара, який знав з дੋцтва і тому не міг ні з чим попутати. Не менш чотко він знав, що ефектно виграє цю партію, влупивши дурачку смертоносний удар не раньше і не пожже, ніж двадцять сьомим ходом.

* * *

Міша позіхнув і переліг на інший бік.

– Хіба тобі не інтересно? – з подивом запитав доктор Падлючко.

– Ну чо ж... Хороша історія... Для якоїсь рубрики тіпа “кієвская старіна”, я думаю, поканала би. – Враз він випростався і сів на кроваті, схрестивши ноги. Доктор жи здіслав красномовний жест, шоб він держався ближче до стіни – подалі од окна. – Я звик вам довірять... І знаю, що лізти напролом і перепитувати – безполезно... Та все ж я слухаю вас – і мідленно офігіваю! Нас двох сьогодні ледве не прибили, міліція навірняка обклейла нашими патретами півгорода, і – що віроятно – про случай у вашій квартирі розказали в програмі “Ситуація”! Ви хоть знайте, що таке програма “Ситуація”?!

– Я манав, – чесно признався доктор.

– Вот-вот! Ви манали! А тим часом мені дуже інтересно, яким чином ваша спешка і постійні згадки про цейтнот, цей ідіотський пажар, завдяки якому нам буде трудно висунутись в город, як весь цей потусторонній маразм з кравіщою у ванні пов’язаний із цими вашими лекциями?

– Якою ше кравіщою? А впрочім, це неважко...

– Неважко? А що ж тада нам важко?! Шо Капабланка сто год назад був у Києві, в когось виграв, а комусь програв?

Доктор Падлючко раптом напрягся й приклав вказівного пальця до губ. Потім встав, страшно блімнувши глазами на Мішу. Намагаючись пересуватись акуратно попід стінкою,

він просунувся до дверей і виглянув у коридор. Потім нагнувся, закатав штаніну, і витянув зі спеціального чохла, примотаного до лодижки, короткий ніж.

Тепер і до Міші дошло, від чого кіпіш. На фоні марудного тікання настінних часов він виразно розчув, як шото шарудить у вхідних дверях. Такий тіхонький скрежет миталом об митал.

Доктор Падлючко хладнокровно указав Міші на шкаф в углу. Мовляв, ховайся, дурінь. Міша вперто замотав головою, роззираючись по сторонах. Він явно метикував, що б таке тіжоле взяти в руки, аби трохи успокоїця. Тада доктор сам бистрінько підбіг до шкафа, медленно одкрив створку дверей, і нирнув внутрь. Міша ше якусь мить стояв у нерішучій позі, но када у вхідних дверях шось клацнуло й вони характерно рипнули – він тут таки послідував за наставником.

“Шо би не случилось – ти должин оставацця тут”, – холодно прошептав доктор.

Шафа була достатньо просторою і умірено захламльонною. Міша був переконаний, що дібільнішої схованки годі й придумати, якщо вже їх шукають. З іншого боку, його напуганий, але аналітічний ум бістро перелопатив варіанти, й подав інтеліктуальний сигнал

полегшення. Він зразу поняв, чого це доктор не велів включати світ у квартирі, куда вони пробралися сьоня, близче до вечора, прошмигнувши дуже незамітно через чорний ход. Це був старий дом на Печерську, — Міша раньше взагалі не бачив домів, де єзть чорний ход, і щитав, що такі строєння існують лише в дішових детективах та городі Львові.

Отже, доктор явно догадувався, що і за цією квартирю будуть наблюдать. Єслі вірити, що їх таки ніхто не вислідив, то й невідомі взломщики навірняка думають, тіпа тут нікого нима. З цього, в свою чергу, Міша здєлав оптимістичний вивод, що не вони єзть главною метою бізумної охоти.

Десь близько пролунали звуки метушні, чиєсь шаги притихли, а чиєсь — наоборот — неумолімо наблизались. Приглушений луч світла общастав комнату — Міша, інстинктивно занікавшись в куток, міг наблюдать в щілину, що там проісходе. І те, що він бачив, немало його здивувало.

* * *

– Я признаю свою поразку, – сказал Хосе Рауль Капабланка і благодушно улыбнувшись, протянувши руку супернику. Той учтіво випрямився і поклонився. В залі прокотилася волна бурних аплодисментів. Єфім Боголюбов стидливо потупив глазкі й сильно покраснів. Бо у виграші Богатирчука було більше його заслугі – це саме він найшов у нудотному ендшпілі, який ще можна було катать півсотні ходів, чисто єтюдний виїгриш за чорних.

Журналюги взялись палити магній і гоготати. Капабланка, слігка растярившись, взявся відповідати на вопросы одного із репортерів, на ходу аналізуя тіки що закінчену партію. Но тут до Рауля підбіг сутульй суддя і шото резко прошептав йому на ухо, махнувши в протилежний угол зала. Канешно жи, маestro не забув, що йому залишилося доіграти ще одну партію. Партію, ісход якої він бачив намного чотче, ніж всі присутні.

Боголюбов підійшов до Рауля і сжав його плічо:

– Душа моя, не нада так переживати, ви іграли прівосходно!
– Мерсі, я не корю себе за етот проїгриш. Тим більше, ваш товариш – зрелий мастер.

Боголюбов якось странно глянув на Капабланку, і після ніловкої паузи всьо жи запитав:

– Вам всьо ще плохо?

Капабланка невизначено махнув рукою.

– Не знаю дажи, шо сказать. Oprідільонно, гаспадін Галіцин зі своїм заводом тут ні до чого. Просто в голові якето жженіє... Мігренъ, я полагаю.

– О, моя душа, нічого странного. Це від усталості. Шість десятків партій за день, я панімаю...

Суддя, котрий усе ще стояв возлі Капабланки, почав ритмічно щолкати лівим каблуком. Він нєрвнічав, як куртізанка накануні дня святого Валінтина. Тому Рауль, ні слова більше не сказавши, направився до столика з чудним суперником. Аднаглазий тіки шо виграв фігуру й несамовито колупався в носі, орошаю зал своїми невнятними звуками.

Наблизившись до століка, Капабланка вже не скривав гримаси болю.

– Тут токо шо була моя ладья, – якогось фіга пробурмотів Рауль собі під ніс. Він вкотре прокручував у голові цю партію, і цю страшну атаку, всю цю невідворотність. Ета партія гвоздем сиділа в його єстві, аж вавку здєлала. Када він вперше її побачив у якісь газеті – кольнуло серце і весь світ обмяк. Він вспомнив усе. Все, чого не знав ніколи і не бачив. Ето було кіно, яке йому невтомно прокручував у мозгу Всевишній.

– Була! Но я її виіграв! – внізапно завищало у відповідь однооке опудало на атлічному еспанському языку.

В голові Капабланки проснулись всі лаврські колокольні й дружно бамкнули. Він глянув у це рило, которое шкірилось навпроти, – й упізнав його.

– К тому же, – правив далі миршавий ублюдок, – ти й сам, наверно, знаїш, ШО ВСІ ХОДИ ЗАПИСАНІ ДАВНО!

Останні слова він проорав таким пронизливим фальцетом, що в залі хтось зойкнув, і бокал розбився об підлогу. “Да йоб тваю мать!”, – прошепотів за спиною Капабланки іспуганий мастер Боголюбов. Це був один із небагатьох оборотів руского язика, который Капабланка міг опознать.

“Записані. Давно. Но тобі, засранець, їх знати не обізатільно!”, – подумки приободрив себе Капабланка і ухватився за єпископа, тоість за слона, шоб окончатільно розвіяти весь дим і гръози.

Всі наступні ходи галімий і вонючий каліч ісполняв без істерік та прічитаній – над ним вже возвищався грозного віда оберполіцейський. Партію вони дограли в темпі бліца.

Двадцять сьомим ходом Капабланка поставив мат одноглазому. Той – вопріки усім підозрам – не став скандалить і ламати мебель. Він дажи состроїв на своїй харі шото тіпа улибкі.

Судді, обрадувані кінцем сианса, взялися оглашать ітогі да возвдавати славу двом чувакам, які здобули перемогу над грандмастіром із Куби.

Тим часом одноглаза гніда собрала в жменю всі фігури, які ще оставалися на дощці. Ніхто не обращав вітання на це чмо, тіки Капабланка випасав його краєм глаза. Плєшивий інвалід використовувався цим сповна – й проворно зникав півкамплекта в потайний карман.

– Я заберу собі на пам'ять про нашу встречу. А може, еті фігури ще кадато стануть нам у пригоді, га? Чи що там думає твій гінірал? – промимрив він на прощання й затірявся в натовпі раніше, ніж хтось із глядачів таки помітив пропажу двох ферзів, трьох ладей, слонів, коня і уйми пешок.

* * *

Спершу Міша побачив його вузьку спину. Длінний плащ сягав почті до п'ят. Про плащ Міша не міг нічого потім пригадати, но туфлі... Туфлі були класні.

Цей невисокий тіп, согнувшись, шарив по сторонам жовтим фонарьом – обычним таким кітайським фонаріком зі встроєним радіоприймачем, – таке на кожному шагу

продають. Мішу надзвичайно здивувало, що радіо було включене, і звідти раздавалась нежна пісня. Вполнє прилічний тенор увіряв когось у своїй любові.

Взломщик повернувся, освітивши стінку й угол шафи. Тепер Міша міг чудово роздивитись його наружноть. Це був плєшивий старікашка гнойного тіпа, абсолютно мерзений. Із тих ото падонків, якими напхані всі башні на Манхеттені й на Липках. Він шото шамкав собі під ніс, і Міша окончатільно припух, када зрозумів, що то він підспівує радіотрансляцій: “Яааааа люблю тільки тебеее, Бoooогом дану меніїїї. Моє серце палааааає...”

Тут Міша поняв, що єслі дідок щаз же не прекратить, то він або розрегочиться собі на погибель, або ж забере у наставника ножаку – і сам без жодних докорів сумління переріже горлянку цесьому вампіру.

К обоюдному щастю, пісню оборвав бодрий голос ведучої, катора стала шось патякати про погоду і новозті.

Старік виключив світло і підійшов до вікна. Улічний ліхтар перетворив його на зловещий силует.

– Ну шо там?

Це був басовити голос, який долинав із кухні.

– Пусто. Її тут нима, – прокряхтів огидний дід.

* * *

– Вам, душа моя, нада розвіяться! – заявив Боголюбов, і потянув Капабланку до екіпажа, який вже чверть часа поджидав під парадним Купечіского собрання. – Я вас повезу до удівітільної людини, Миколи Лисенка, він кампазітор. Уже в годах, но лічноть премаштабна!

– Як не в тіатр, так до кампазітора?! – єхідно паріував Рауль.

– Ба! А кстаті, дивне співпадіння... Я ж і діствітільно хотів зводить вас у тіатр, на спіктакль чудесний. “За двума зайцями”...

– Да-да, я помню, що про зайців. Ще й автор – якийто ваш месний шахматіст. Покойний.

– Старицький! Да! Я ж і кажу, що збіг... Бо Лисенко, куди ми з вами їдем, – то його брад троюрідний. Він, правда, тожи в шахматах німного поніма, – Михайло Петрович научив. Вони росли разом, як рідні. А я ше малишом між ними бігав, мішав іграти. Ах, дєцтво златокудре! Сьогодні утром посильний мені доставив приглашене – Микола Віталійович, довідавшись про ваш візит, рішав зібрати общіство.

– Я, право, не в настроєнії... – Капабланкачувувавякесь странне замішатільство. З одної сторони, він був розбитий духом і жадав покоя, а з іншої його шось влєкло й одбирало найменші сили для спротиву.

– Да ладно вам, душа моя, не нада тіки лишньої скромності. Для нашого культурного бомонда ваш приїзд – подія неабияка, тому ізвольте не брикатись. Я увіряю, знакомство з Лисенком окажецця для вас полезним. Кристальної чистоти і глубини людина!

Спустя мінут десять вони вже стояли в тьомній прихожій і топали ногами. Полумрак, царящий в карідорі, неабияк смутив Єфіма.

– Странно, дуже странно. Я думав, тут дим столбом і всьо кишить людьми. Чи я, бува, чого не перепутав?!

– Микола Віталійович вас ожидає, – тут жи розвіяла усі сомнення покоївка й отобрала у Боголюбова трость да шляпу. Впрочім, розвіяла не до конца.

– Нічо не понімаю... – Бурчав Боголюбов.

Капабланка мовчав, як і належить кабальєро, котрий тожи ніфіга не понімає. Він приосанився і тщепітільно оглянув свій костюм, покроєний на агліцкій манер. Протягом багатьох год його прихильність до англосаксів тіки усилювалась.

У прихожій такожи було темно, штори опущені. Ніяких признаків гулянки не наблюдалось – і Боголюбов остаточно скис. Служанка провела їх до дверей бібліотеки, приоткрила двері й поклонилась.

Лисенко сидів у кожаному фотелі біля каміна, з карандашом у руці й стосом розлініяних листків. Шото мугикав собі під носа й питався у пориві вдохновення накручувати правий вус на гріфіль. Пред ним располагалось тіки одне кресло. На нізінькому журнальному століку тожи було накрито на двох.

– Мій дорогий Єфім, ти вибач старіка, – Лисенко попитався встать, но Боголюбов тут таки підбіг до нього, обільно жестікуліруя, шоб дід оставався на місці. – Я змахлював мальохо.

– Да я вже поняв, що тут не наливають, – з удаваною мрачністю в голосі пророкотав Боголюбов. На самому ділі він дивився на діда з обожанієм і був готовий принять любу його виходку, кромі, пожалуй, щолбанів, – крепкі селянські руки кампазітора він помнив з діцтва.

– Тоді я попрошу тебе про одолженьє: сходи в кондітірську на розі Прорізної, й забери там тортік, – я утром заказав. А я займу Хосе Рауля старосвіцькою бесідою про наші нрави.

Боголюбов спершу питався ворчать, що можна ж і покоївку на мороз вигнати, но Лисенко катігорічно одрубав:

– Залиш нас, Фіма. І не гніви старого понапрасну.

Када Боголюбов вийшов, тиатрально розкланявши, Микола Віталійович всю жи встав, ухвативши руками за поперек. Обличчя його зділалось непронікаємим і жосткім, як Хрещатицька набережна.

– Простіть, що не прийшов на ваш сианс – здоровля вже не позволя по голольоду шастять. Пришлось німного прибрехать Єфіму, хоті як це стидно. Но мені конче нада було побачить вас. Така була остання воля моого дорогого брада.

Капабланка поклонився й сів у кресло. Чувства, які ніколи не підводили його ані в шахматах, ані в житті, нарешті склались воєдино. Смисл цього пазла полягав у тому, що імінно ради цієї встречі він прибув у город, про існування якого ще пару місяців тому дажи не догадувався.

– Я не знаю, – продовжив Лисенко, – що стоїть за всім етім. За тими странными і незбагненними для мене тінями, які поєднали, наплювавши на врем'я і пространство, настільки різних і далеких один від одного людей. Скажіть мені,

любезний Капабланка, чи знали ви хоть шото про моого брада?

– Мені сьогодні наш общий друг Єфім німного розказав, у двох словах.

– Я так і думав, – нахмурився Лисенко. – Видно, Господь рішив оставити мене за бортом цього корабля. Да тільки що це за посудіна й куди пливе?

В останіх словах кампазітора сквозило відчаем і шумним диханням.

Капабланка тожи слігка напрягся. Він просто знов, що должин бути тут.

– Михайло був німного странным хлопцем. – Вів далі Лисенко. – Він починав як діко талантливий драматург, автор лібретто, – нам удалося кілька опер здізнати разом. Но потім дуже сильно увльокся шахматами. Я спершу думав, що ця забава не удержанить слішком довго його вертлявий мозг. Але ошибся. Останні години перед смертю він зовсім занехаяв літературний труд, оддавшись шахматам. Собрав усіх прихильників цієї гри у київське шахматне общество на Лютиранській, де вони регулярно засідали по п'ятницях. Писав статті та составляв задачі для “Шахматного обозріння”. Дажи участвував у сильних турнірах мастерів. І хоть великих практичних успіхів він не достіг, проте

врождьонна впертість не позволила йому остановиця вчасно.

– Ви так говорите, будто шахмати – якась опасная болезнь, а не ігра... – обронив Хосе Рауль.

Лисенко задумався. Він шматував салфєтку дрожащими пальцями й, відімо, сильно волнувався.

– Для тих, хто знає міру, – ні, но для Михайла шахмати на певному етапі затмили всьо: і родичів, і віру, і вітчизну. Як горько це мені призвати. І шо я точно знаю...

Микола Віталійович позирив по сторонам, ніби опасаясь, що їх підслуховують.

– ... усі ці зміни й мутациї у нього начались після знакомства з Чігоріним.

Хосе Рауль питався не видать телепання, яке возобновилось у глазу після цих слів. Канешно, він був готовий почутъ таке. І навіть більше.

– Чігорін. Міхаїл Чігорін. От хто був настоящим бізумцем! От хто втянув мою нещасного брата в цю опасну й непонятну для мене лічно ігру з неведомим.

Лисенко заплющив глаза. Далі він говорив, будто у трансі. Без пауз, без остановок, словно спішив кудато.

– Чігорін спершу був його куміром, а потім – самим близьким другом. Када востаннє рускій мастер приїджав у

Київ – це було в 1903 году, – Михайло не відходив від нього ні на шаг. Саме тада мого брада будто підмінили. З другої сторони, після того візіта він знову принявся писати. І це був адський труд, який – я в цьому певен – і загнав його в могилу. Вже перед смертю, у бредовому пориві, він розказав мені... про привидів, которі обуяли все його єство. Признаюсь чесно, шо не все я поняв. Ба навіть більше – забути питався... Як і ті, останні, слова Михайла... Він говорив, шо в город приїде мастер шахмат з далекого острова, який не знає пораженій. І шо у Києві він отримає знак. Ви... отримали знак?

Лисенко погано скривав свою надіжду почути сладке “нєд”. Капабланка ж нічого не одвітив, тіки кивнув головою.

– Впрочім, шо тут питати, раз ви сидите проти мене... Із того шо я поняв, постає ужасна чортовщина. Чігорін вірив, шо шахмати – це вовсе не обична ігра. Він примудрився окончатільно переконати Михайла, шо шахмати – це поле брані між Богом і діаволом за владу над світом і нами, грішними. У самому буквальному смислі. І протягом віків Господь іграє проти нечистого. А результати цих партій опріділяють нашу історію і будущність.

Чігорін увіряв, шо він не просто був одним із хранителів цієї тайни. Мовляв, Господь одкрив йому частину свого плана.

Чігорін утвірждав, що існує шахматна партія, смертельна для діавола, яка – коли настане час – воплотиться через одного із хранителів, як це уже сталося раніше. У нещасливу мить Чігорін возомнив, що це про нього сказано, – і поплатився. Не відмінно. Потух, як сємафор.

Мій бідний брад, Михайло Старицький, був одержимий цим сюжетом. Він все торочив, що дужин записати це для нащадків. Потому що у фіналі п'єси, яка триває не одне століття, усі дороги стануть дібом, і перехрестя путів Господніх образується у нас, у Києві. Як ви догадуєтесь, закінчити свій труд він не успів – помер у мене на руках, бідняга.

Микола Віталійович кліпнув влажними глазами, і вдруг хрестко підскочив, крякнувши від болю, й направився до книжної полки, звідки ізвлько рукопис, заключоний в піріпльот з телячої кожи. Протянувши його Хосе Раулю, він сказав:

– Тепер я виполнив свій долг перед моїм нещасним брадом. І більше не хочу вас бачити. Прощайте. Хай береже вас Бог.

* * *

– Того ж року Микола Лисенко помер.

Доктор Падлючко нарешті дозволив собі закурить. Недавні гості здриснули так жи безсмислінно й внєзапно, як і з'явились.

— Впрочім, не думаю, що кончіна класіка хоть якось повязана з цією історією.

Доктор питався пускати дим колੱчками, но в нього получались в луччому случаї якіто клякси.

— Тепер я начинаю трохи доганяти, — оживився Міша. — Увесь цей стрьом — через рукопіс Старицького? Там єсть вказівки відносно текста партії? Чи даже зашифрована вона сама?

— Уви, мій чаплійон. Тут я тебе разочарую. По-перше, чотко відомо, що Капабланка зжог цей незакончений рукопис ше в двадцятих роках, як Гоголь — “Мертві душі”. Й про що там наваяв наш славний битопісєць — невідомо, й уже ніхто не знатиме.

— Но тада... — Міша щолкав клапанами мозга, аж череп вібріував. — Тада я опять нічо не розумію.

Доктору дуже нравилась безпосереність Міші, його сuto юношеське устремління топати напролом, і таранить по путі всі стіни сомніній. У таких ситуація він дуже любив подбросить дровішок в огонь.

— Ми не можем дажи догадувацця, що саме Капабланка узував із рукопісі Старицького, а з чим уже явився на цей світ. Но я увірений у тому, що іменно внаслідок знакомства з цим манускріптом Хосе Рауль вдруге приїхав у наш город у 1936 році.

— Постойте, но що ж тада шукали оці дві гніди, од яких ми так славнінько никались в шкафу? Я ж отчотліво чув, як злобний старікашка з фанарапіком сказав, що тут її нима? Кого нима?

Глава 4. Посіпака тьми

— Деніс Іванович, я говорила, що вас нима, но тут така якото нервна мамаша — звоне з самого утра і угрожає! Каже, що вона од Новицького з міністерства, й що він просив, дак я не знаю. Єслі діствітільно від Новицького, то вона б Вам напряму позвонила, а не через прийомну... Так жи діла не рішаюцца... Но вона тут з самого утра звоне, а типер...

У двері, які сікрітарша Тамара так отчаяно підпирала своїм ізящним задом, шото страшно гупнуло й почулися високовольтні женські обертони, од яких хрусталь у кабінеті вкрився памороззю. Деніс Іванович, немолодий уже

діректор Дворца Піонерів, скорчив скорбну гримасу й махнув рукою:

– Да ладно вже, запускайте, раз приперлась, щаз все вияснімо.

Тамара отошла в сторону й двері распахнулись, ледве не збивши її з ніг. В кабінет забігла висока сорокалітня блондинка (навірняка крашена), й з порогу заходилась ізлагати про цель візіта:

– Шо ви собі позволяєте? Шо це за самоуправство? І куди типер, скажіть пожалуста, мому Колі ходити? На дзюдо? Чи на бокс? Чи лучше сразу в подворотню, з бандітами цими малолітніми, шоб вони його на наркотіки...

– Успокойтесь, уважаїма, ви тіки зашли – а стіки шуму! – Деніс Іванович випростався на всі свої метр шіссят, шоб ця істірічка устрашилась камінного господаря Дворца Піонерів і побистріше сникла.

– ... да я Новицькому вже докладну написала про це бізобразіє! Хто б міг подумати, що в Дворці Піонерів, з такими то традиціями! Ето абсурд!

– Як вас зовуть? – Деніс Іванович вийняв з ящика листок бумажки й плотоядно сжав ручку, вроді собрався записувати. Зі свого богатійшого управлінського опыта він знов, що цей прийом работает безотказно.

– Лєвіцкая... Ніель Адамовна... Но не в тому діло, як мене зовуть! – стрепенулась гостя, аж по її обширних формах пройшло штормове попередження.

– А в чому діло? – улесливо подкатився Деніс Іванович, підсовуючи взволнованій женщині стул.

Тамара, схрестивши руки под грудью, вдруг почувствувала, що канцерт іссяк, пробурмотіла під ніс шото тіпа “дура якато” й вишла у прийомну, громко хряпнувши дверима.

– Да як у чому? Мій Коля в началі весни подтвердив другий розряд, й собираєцца на осінь іграти на перший, вони із треніром, Миколою Платоновичем, уже рішили, що підуть на “Белую ладью”, а потім в Тетерів, а тут – нате вам! – така новозТЬ, як жи це так...

– Позвольте, позвольте, дак ваш син у нас занімається, правильно я поняв?

– Да! – Ніель Адамовна возмущенно чмихнула. – Тоість, получайтесь, що занімався!

Деніс Іванович вдруг подобрівше раза в два, а то й більше, і довірітільно пересів навпроти стурбованої мамаші.

– Водички не жилаїте? – звякнув він графіном, і налив у два стаканчика по половинці, не дождавшись одвєта. – От, глотніть, давайте по порядку. Так що там з вашим Кольою? Шо за проблема?

– З Кольою якраз проблем нема! Слава богу, така харова у вас ця секція, так йому нравилась, і цей тренір, Микола Платонович, – підагог од Бога, де таких найти?! Це ж у наше врем'я велика рідкість, що і родітлям щастя та спокій, і шоб дєті довольні, тим більше, такий вік складний, такий складний вік, попаде на вулицю – не дай Бог...

– Шо ви так розволнувались, – Деніс Іванович глотнув водички, шоб показати приклад, і Нінель Адамовна його негайно зобізянічала. – Повірте, нима причин переживати.

– Да як жи нима? – поперхнулась жежина. – Як жи нима, када він позавчора приходить, і я бачу, що риб'онок ледь не плаче, і каже... Каже, значить, що закрили шахматну секцію, що ви лічно – так їм тренір сказав, – розпорядилися.. Сократить, бо нима фінансування і всяке таке... Ну разві ж так можна?

– Ах вот ви про що... – Деніс Іванович мєдлінно зняв очки й положив на стол, массіруя перенісся вказівними пальцями.

– Да, я про шахматну секцію! Вона ж всігда була в Дворці Піонерів! Всігда! І самі луччі виходили звідси, стільки грасмейстерів, на весь світ прославили, ето жи ціла школа, плеяда талантів! І тренер, Микола Платонович, – це ж настоящий клад! Да як у вас рука піднялась підписати цей приказ?!

Дєніс Іванович скрушно хитав головою. Якось так винувато і приречено, що вдруг Нінель Адамовні аж стало його жалко.

– Ви знаїте, всі ми ошибаїмся... – таке начало вселило в маму Колі неабиякий оптимізм, но довго він не буяв. – Така, видно, людська природа шолі... Ви думайте, я не понімаю? Невже ви діствітільно думайте, що я не понімаю, яка велика роль шахмат у цьому світі?!

Дєніс Іванович встав і принявся ходить по комнаті.

– Да я коли прийшов на ету должності місяць тому – так зразу ж, первим ділом, підписав папери, щоб обновить матеріальну базу. Для шахматної секції – в першу чергу. Нові столи у Польші заказали. Дажи електронні часи!

– Я знаю, Коля мені розказував, що їх должні були от-от привезти...

–... а за поїздку на турнір в Гірманію, як думайте, хто домовлявся? Це тожи були мої контакти! В останній момент в спорткомітеті шото напутали, но ви збагніть, – я ж не всесильний, це не моя вина! Да я сам щитаю, що шахмати в нас должни буть всігда! Но разві ви самі не бачите, яке настало врем'я? Ви ж і в моє становище войдіть: копійку до копійки складаїм – і ні на що не хватає, одні дирки! От і

приходиця викручуватись, здавати в оренду... Хіба мені вам розказувати?!

Деніс Іванович остановився і печально покачав головою.

Потім тихо сказав:

– Ні, ви самі представить не можете, яка це для мене втрата, аж серце кров'ю... Но що я міг зділать? Шо?

– Ну... ми ж могли якось разом собратись, з родітлями, учніками, тренером... І якось все рішить... Уладить... – було видно, що через мить самообладаніє вернеця до Нінель Адамовни, – і буря гряне з новою силою. Тому Деніс Іванович поспішив закончити розмову. Раз і навсігда.

– Уважаїма... Шановна... Да я би з дорогої душой... І собрались би, і рішили... Но тут такі обставини, що вже нічого не ісправиш...

– ... які такі...

– Тренер... Микола Платонович... помер сьогодні утром. Дуже жаль.

Када – при помоші Тамари, валер'янки і пітнаццяти хвилин риданій – сєрдобольну мамашу все ж таки вдалося спровадити, директор Дворца Піонерів Деніс Іванович Крамар закрив двері на замок і вернувся до свого столу. Одкривши нижню шухлядку, він витянув звідтіля занятний

жовтий ліхтарик із встроєним радіоприйомником і настройв його на волну “Kicc-FM”.

* * *

– Якшо залить весь Лівий берег окіаном, то ця набережна нічим не буде отлічацця від моєї родної Гавани! Шучу, канешно... – Капабланка ізумітільно прищурився, наче Васілій Ліванов у фільмі про “Сокровіща Агри”. Саме таким взглядом він свого часу прохромив серце балеріни Кончіти Веласкес, з котрою зазнав найвищих взльотів у своїй душі. Й саме цей ігрівий взгляд попутав із насмішкою понурий старічок Еммануїл Ласкєр, када продув кубінському зайді всю славу старушенції Европи.

Ділігація совєцьких шахматістов отружила Хосе Рауля на річному причалі №6, намагаючись увлечь його з собою на Поділ, де в зданії Пивзавода уже були накриті столи й сотні простих трудяг чекали встречі з самим знамінітим чаплійоном.

Особо ръяно крутився навколо Капи – це прозвіще доволі крѣпко причепилось до кубинця благодаря газетчикам – недомірок із лисиною на три четверті голови й огидними шерстінками на решті кожного покрова. Це був якийто

секретар парткома, приставлений до славетного грасмейстера в ролі гіда, піриводчика й соглядатая. Капабланка, канешно, прекрасно понімав усі нюанси совєцького гостіприїмства, і всюо равно тутешні обичаї неабияк його смущали. Впрочім, не зря він стіки років трудився в дипломатичному корпусі, віляя поміж краплинами ненависті в безконечній грозі міжнародних отношеній. На Кубі всі ці роки відбувалося чортішо, – й те ж таки можна було сказати про решту світу.

Сквозь натовп, протиснувшись зі сходів, що вели на набережну від самого берега Дніпра, внізапно прослизнув ще один непомірковано актівний господін в білій панамці й круглих стальних очочках. Сива бородка клінишком і теніска, катора оставляла на видноті карікатурні плєті рук, вказували на те, що ето натуральний шахматіст.

– Аміго! Буенос діас! – іступльонно викрикував цей персонаж, хватая Капабланку за рукав. – Ви должны мене помнить!

Капабланка знову прищурився не хуже Ілліча, – й моментально розгадав заховане у зморшках і якихто нездорових пятнах обличчя давнього знакомца.

– Да-да, я помню вас. Нічья вічним шахом на вечірньому сиансі, – Капабланка намагався припомнить, як називалась

та конюшня. Собитя того дня невипадково закарбувались у його мозгах. – Позвольте мені спустя много лет ісправити тодішню негречність і сказати, що ви сигнали напрочуд ізобрітіально! В аналізі я не найшов за білих способ ізбіжать повторення ходів!

– Дваццать чітири года прошло! Дваццать чітири! А він все помне! Непереможний Капабланка! Віват!

Секретар парткома почав недоволіно шикати, питаясь отогнати фаната, – но з тим таки успіхом він міг би ополчитись проти іюнської жари, катора в 1936 році не знала пощади.

Інтілігентний очкарік тим часом заговорив до Капабланки по-французькі, ѿ це остаточно збило з толку плєшивого камуніста.

– Я чув, що цього разу ви до нас приїхали надовше?

– Да-да, мені устроїли тут настояще турне. Ваша молода страна не устає мене поражать. І ваш прекрасний город... Рішитільно, я не впізнаю його! Тепер він кажиця мені раз у двесті луччим, ніж тада.

– Повірте, мосьє Рауль, для нас це дуже важно... Ваша прихильність... Я надіюсь, що завтрашній сеанс у нашему Дворці пройде луччим образом! О, ксаті, забув

представитись: я – Платон Нікалаївіч Цейтов, діректор кієвського Дворца Піонерів...

– Ах, вот оно що! – Капабланка розцвів. – Признаюсь вам, що я волнуюсь чрезвичайно: ніколи раніше не давав сиансів дітям. Це така відповідальність...

– Товаріщ Капабланка, і ви... товаріщ... ізвініте, але нас ждуть рабочі! – одягнув секретар парткома.

* * *

Яка все ж таки суєта роз'їдає цей мір ізнутрі! Казалось би, чого спішить, чого гнати коней... Просто надо подождать німного. Не більше, ніж сто год, – і вся гордость заобличного генірала упала би сама у наші руки, як согнивши прямо на дереві плод. Впрочому, він – наш вечний апанент – усе це кльово просікає. Тому і вимага риваншу прямо щаз. Так нікстаті.

Деніс Іванович, увльокшись цими мислями, корів розчинялися в пісенній нежності фм-радіва, одкинувшись на спинку крісла. Взмахнувши куцими руками, він задрожав – і ця внезапна дрож перекинулась спершу на стіл, потім на стіни, на підлогу, й вскоре нею було охвачене все приміщення. Комната на глазах преобразувалась. Язики

пламіні злизували пластік з підвісного потолка; ковролін, оповитий димом, покрився трєщинами, сквозь які пробивалось кроваве зарево; окна розплавились і потекли по стенах, будто на картінах Сальвадора Далі (там, правда, похожі коники викідували чаще разні годинники), обнажая тисячилітній камінь, ісцарапаний ногтями. Весь цей мілий офіс Дворца Піонерів за мить ніззя було узнати. Вскінув голову, Деніс Іванович доволіно глотнув слину, — з агромної висоти звисали піраміди сталактітов.

— Ну шо жи, — доволіно потер руки злобний недомірок, — тепер проведем селекторне совіщаніє.

На протилежній од нього стіні, в прямоугольнику тумана, проявились якіто признаки двіження. Спустя мінути туман перетворився на кристалічний щит, який очінь сильно напоминав грамадний плазмінний екран. В його глибині бігло существо, не похоже на людину. Када воно, захекавшись, подошло ближче, Деніс Іванович закашлявся од ізумлення:

— Мій мілий друг Аббадон, невже ти шастав по Манхеттену в таком нілєпом відє?

Подив Деніса Івановича нетрудно було понять: істота по той бік загуслого тумана могла би напугати до всерачки дажи закальонного ідолопоклонника. Це було чувицло,

істочаюче кашмар і ненависть, таке грамадне, що жодні порівняння з тваринним світом тут неумесні. Прецтавте собі нєчто середнє між цегельним заводом і невеликою атомною станцією, і при тому – живе і дишаче сєрним газом.

– Ви зря іронізуете, монсеньор. Тепер така публіка пішла, – ні на що не реагірує, крім СМС-повідомлень. Я дажи не знаю, як з ними говорити, єслі сначала не скрутити голову і не ізжарить душу в адovому пламені.

Дєніс Іванович раздражонно махнув рукою.

– Харош про це. Мені немає діла, як ви там усі работайте. Дай мені лучче відповідь на простий вопрос: ти нашов її?

Гіганський обломок гієни стидліво потупився.

– Одвічай жи, мій гнєвний Аббадон...

– Монсеньор, я пройшов по слідах етого доктора. Я повністю востановив картіну його мислей, поступків і обманних реверансів, на які він мастер.

– Я радий за тебе, но вот тянути не нада.

Дєніс Іванович начинав нєрвічать. Про це можна було судити по іспареніям красновато-бурого дима.

– Він успів навістить княгіню Ольгу Чубарову-Кларк прєждє, чим ми змогли забрать її в свої лабети.

Дєніс Іванович подпригнув, внаслідок чого пісьминний стол перекинувся й розколовся пополам. Його дівної красоти

туфлі репнули, обнаживши довольно таки неестетичні ратиці.

– І ето все, з чим ти осмілився явитися до мене на прийом?! Я й сам прекрасно знаю, що ця дрожаща тварь, котра возомнила себе одним із ізбраних, об’їздила півсвіту включно із Внешньою Монголією! І шо з того?

Аббадон окончатільно понік, но рішив, що луче вивалювать все начистоту:

– Путьом нехитрого розслідування вдалося установить, що він так і не вициганив у вдови нічого. Вона на старость здісталась жеманною і вредною, – пасібо Асмодею.

– Дальше! – проричав Деніс Іванович.

– Послі смерті княгині всі її архіви перешли у власність одного глупого старікашки, який опікувався Ольгою до самої смерті оної. Но в кучі цього барахла її немає.

Діректор Дворца Піонерів раздражонно вишкірився:

– Мій глупий Аббадон, єслі ти не в курсі – нам уже нема часу іграцця в шерлокхолмса. Весь краткій курс отмазок і атсрочок вичерпаний. А потому ігра відбудецца в бліжайші дні. Мої попитки ліквідувати істочник небезпеки привели тіки до худшого – сьоні я отримав дипешу від генірала ангелов, що єслі ми позволимо собі хотя би одну неспортивну виходку – буде війна, а не партейка в шахмати.

Я вначалі й не поняв, про що мова. Такий ідіотізм з вогненими шарами і потоками крові міг придумати тіки чокнутий Піфон, гамно мале... Ніби не знають, що нада діяти наверняка й без цирку.

Ну, то таке. Убить їх ми всігда успієм, єслі до того дійде. Но вчора я лічно завітав до доктора на квартиру... Він, комік едакій, зникався із малишом у шафу... Умора... Но факт у тому, що там її діствітільно нима. Вот що вселяє в мене біспокойство. Цей гадкій доктор слішком нагло себе веде, аби повірити, що він блефує.

Поетому моя тобі порада: займись-ка лучче старіком. Вона у нього, хоть він сам ни знає, яка це нужна вещ. Вона у нього – вкриваєцця пилюкою десь на чирдаку... Ячуствую... Займися ним. Возьми в напарніки Мамону... Шоб цей старік вдруг резко захотів розбагатітьше більше. Хай виставить усе добро княгіні на який-нібудь прилічний аукціон в інтернеті – ни нада цих pontів із Крісті чи Сотбі. Ти поняв, в чому состоїть мій план? Тада вали мерщій... Тіки ета, веди себе прілічно, не ходи такім вулканом.

– Повінуюсь! – придуорочно одкланявся демон, імітіруя героя мультіка про Алладіна.

Твердиня згущеного ефіру померкла і розсіялась.

Рештки розплавлених окон странним образом собирались в кучки й поповзли на місце, – по ходу двіження вони відновлювали свої правильні геометричні форми й набували прозрачності. Ковролін, воставши із пепла, неприродно зазеленів, як у буклєті. Й дажи основатільно розломаний стіл зі страшним тріщанням стулився докупи, повінуясь незримій волі потустороннього клєя “Момента”.

Спустя кілька хвилин кабінет директора київського Дворца Піонерів встановився що той Фенікс.

Деніс Іванович з огидою харкнув в поставлений рядом з креслом вазон, де проростало якесь покручене і чахле растеніє (воно під час усіх попередніх трансмутацій практично не змінилось), глянувши на свої босі ноги, які ще слігонца парували. Два роздертих і оплавлених сгустка кожи й різіни валялись рядом, – на них разві що можна було почепить табличку: “Відновленню не підлягає”.

– Ну що за мелкі капості, – пробормотав Деніс Іванович, інстінктівно обернувшись. У нього за спиною, на стіні, в хаотичному порядку були понавішувані разні вимпіли да фотографії, на яких чорно-білі люди в костюмах і ачках вручали переможні кубки субтільним юношам і дітям. Його взгляд аж прикипів до малінкої фотки, розміром 10 на 15, яку він дажи не замічав раніше – відтоді, када ввійшов у

цей кабінет діректором. Канешно він, узняв його. Це була групова фотографія 1936 року. У центрі, в оточенні різномакіберних дітей, стояв Хосе Рауль Капабланка. У верхньому ряду, нада понімати, красувались тодішні шахматні деятілі да партійні функціонери. Крайнім справа – довольний, як заїць, котрий токо що полиняв на зиму, – був непримітний старічок з бородкою клинишком, в круглих стальних очках.

– Ах, вот оно що! – сплеснув у ладошки Деніс Іванович. – Так, значить, і це все неспроста. От хто у нас тут шахматами занімався... Ну-ну...

Сорвавши фотографію зі стінки, він зіжмакав її в галімий шарік і викинув у мусорне відро. Затим нажав на телефонному камутаторі кнопку й взвав сікрітаршу.

– Усі камплекти шахмат, що числяться у нас на балансі, – оддайте у якийсь дєтдом для умствінно отсталих. А лучче вибросіть. І зділайте це нізамідлітільно, Тамара.

Ізящна сікрітарша таїнствінно поклонилась і рєтіво щезла.

– Отнині в етому Дворці – тільки доміно! – Торжествінно прогоготовав Деніс Іванович. – І, канешно жи, шашки.

* * *

В готелі “Контіненталь”, де цього разу остановився Капабланка, ближче до вечора собралось дофігіща народу.

Хосе Рауль не міг пожалування на організаторів його туру совєцькою Україною, но всю жи був здивований кількістю партій, сиансів да творчісکіх встреч з поклонніками, – програму йому состряпали насищену, як для коня.

Мєсні партійно-шахматні чиновники чули страшну історію, як у Москві Хосе Рауль распоясався, отлічившись дєрзкими виходками та аморалкою. Сославшись на мігрень чи ше якуто чіпуху, від одмінив вечірню лекцію й тіпа скромно остався у готелі. На самому жи ділі він страсно хотів трахнуть одну готельну продавщицу папірос. Укатував її він пару днів, а та всю хіхікала й ламалась, мол, у меня работа. Тада він купив у неї весь її лоток папірос – і утянув до себе в номер. І це при тому, що в Росії Капу і так любили іскрінне й безплатно.

Но саме гнусне у тій інтрижці з папіросною гєйшою началось, када Капа наступного дня відтарарабанив цілий табачний магазін портьє – мол, нате сувенір. Сам він, як відомо не курив, – тіки сладіньке обожав. Канешно жи, до вечора слухі про причуди Капабланки заполонили уші всіх обивателів. А папіросна діва стала чим то вроді ходячої миморіальної доски.

В радянській Україні рішили боротися з подобним бляцтвом при помоші спортивних упражненій. Када у Капи не було сиансів і виступів – його возили на тенісні корти, поіграти з чаплійоном страни. Після таких розваг Хосе Рауль ні разу не жалувався на свій сон. Впрочім, чиновники, як ето заведено у нас, перестарались. У триццять шостому году Хосе Рауль уже два года, як був опять жонатий. І хоть поїхав на гастролі сам, но мислями і серцем був зі своєю Кікірікі.

Після тусні з рабочим класом на подільському пивзаводі разум генія був подьорнут димкою. Але його чекав іше один сианс – і не з якими-сь доходягами, а з шістьма самими натасканими псами шахматного Києва.

Путьом віртуозної діпломатії Хосе Рауль звів цей надлишковий поєдинок унічию, порадувавши всю ту ж таки орду репортєрів, яка нічуть не змінилась ще од різда Христового.

Після останнього рукопожатія, Капабланка вислизнув з облятій да цвітов, мічтая про чисто фізіологічне полегшення. Атлічно провівши час у туалетній кабінці, він направився до умивальників. А там його вже поджидав давечний директор і фанат в одній персоні – товаріщ Цейтов.

Капабланка, як і кожда настояща звєзда, не любив надокучливих глядіння, але воспітаніс не позволяло йому дерти кирпу. Впрочім, Платон Нікалаївіч – попри всі ознаки приліпали – чомусь не визивав у Хосе Рауля раздраженія. То лі від цього нескладного індівідума распространялись особі емоціональні модуляції, то лі так благотворно вплинув на грандмастіра ухожений готельний унітаз.

– Моє почтенніс, синьйор, – вклонився Платон Нікалаївіч, ледве не ударившись лбом об край умивальника. – Ви уж ізвініть за столь неподходяще місце да обстановку, но в мене єзть для вас один сюрприз.

Капабланка вопросітільно зирив на діректора Дворца Піонерів, омивая руки. Єслі його шото й огорчало в цю мінуту – дак це упущенна возможность, шоб позбуця денних залежей соплів.

– Просто я хотів сказать, что завтрашній сианс для всіх нас, в опрідільонному сенсі, особінний.

– Да-да, я ранше з дітьми нікада... Впрочім, кажись я говорив вам про це.

– Діствітільно! – сплеснув руками товаріщ Цейтов. – Але не тільки потому. Ви ж понімаїте, про що я?

І він, склонивши голову набік, питліво взглянув на Капабланку.

“О, Боже, ну зачєм жи так внізапно?!” – взмолився шахматний Моцарт, почувувавши, як у глибині його мазгов рождається впізнаване жженіє да істома.

– Ми всі надіялись, що ви вернетесь в город Київ, аби завершити свої діла. – Інтонації діректора вдруг затянуло тучами; карикатурний старічок остався за бортом розмови. – І от ви тут. Повірте, ми ділаєм усе можливе, щоб завтрашній сианс пройшов удачно.

Прошла всього лише сікунда наряжонного мовчання – і мара зникла, сталь покінула старіка, оставивши лише груз прожитих днів і дੇцкіх іздіватільств.

– Да, чють не забув! Скліroz! – спохопився Платон Нікалаївіч. – Я ж мав для вас приятну новозть! Ми тут у шахматній федерації посовіщаємося, з товаріщами у комітеті... Карочі, для дальншого турне по Україні вам предоставлять лічний самольот!

Тільки врождьонна делікатність помішала Капабланці підняти скандал: він раньше нікада не літав на єропланах, ба навіть більше – сильно їх боявся. І тут – нате вам. Добро пожалувати у транспортний кашмар.

* * *

П'ять часов утра. Безжалійний час, када самий устойчивий організм комизиться і матюкає свого хазяїна, який не хоче спати. Ця абсолютна істіна не стосується лише трьох катігорій народонаселення: лунатіков, влюбліонних і спасителів світу.

Впрочім, доктор Падлючко і його прекрасний учень Міша не задумувались, до якої катігорії вони належать, – їм просто не хотілось спати, як це буває з екзалльтіруваними лічностями перед вступним екзаменом в аспірантуру.

– Як нам ізвесно дажи із газетних хронік 1936 года, сианс Хосе Рауля Капабланки на триццяти досках состоявся у приміщенні Колонного зала імені Миколи Лисенка. По такому случаю кубінський самородок облачився у свій любімий темно-сірий кастюм. Чого то всі були переконані, що ето шоу перетвориться на подавки. Но Капабланка вийшов на ігру, заявивши журналістам, що слішком уважає дітей, аби давати їм фору ілі якісь інші поблажки.

Доктор Падлючко глянув на часи й покачав головою. Тим часом сіра паволока дрожала й розвалювалась на куски – сонце ступило на третю горизонталь небесної дошки.

– Етот сианс він запомнив на всю жизнь, і часто згадував його, як одне із самих інтересних событій в своїй жизні. Серед усіх присутніх деток, яких він ліхо одарив своїм

найлуччим взглядом, яому особо приглянулась дівочка років пітнаццяти, в скромному сірењькому платті. Від його жгучих взглядов юна шахматістка вже на третьому ходу зарділась маком і пилала алінькім цвітком. Ця ніловкость, похоже, обом доставляла неудобство, тому на п'ятому ходу грасмейстер Капабланка “зівнув” фірзя – і признав свою поразку. Київська Лоліта, єдва не обвалившись на пол, задрожала й через мить торпєдою покинула зал. Сікрітар парткома покрився мелом. Бо на самом ровном місці вдруг образувалось справжнє зміїне кубло непристойних домислів і слухів.

За винятком цього курйоза, який списали на кубінську романтичну вдачу, третій чимпіон міра провів сианс без скідок і подстав. У решті партій він заділав п'ять нічиїх і тіки на одній дощці зазнав поразки.

Тодішні хронікьори утвірждають, що проігриш тієї партії визвав у гросмейстера столь странний приступ радості дащаствя, вроді він тронувся умом.

Доктор Падлючко знову зиркнув на часи, на вулицю, і знову на часи.

– Ми кудись спішим? – освідомився Міша.

– На жаль, ми не просто спішим – ми опаздуїм!

Чере пару сікунд доктор вже взувався біля дверей.

– Не панімаю, куда це можна опоздати в таку рань...

Доктор Падлючко глянув на Мішу, як на тупіцу.

– Це в нас заповідаєцца на раннє утро, а в Токіо, мій друг, некоторі вже вспіли пообідати.

– У Токіо? Я надіюсь, нам не нада летіть в Токіо? Бо у мене ж іще дажи паспорта нема...

– Нє, мій сонний умом учень, у Токіо летіть необізатільно. А вот у бліжайший компутірний клуб летіть прийдеця.

– Клуб? О, Боже! Зачем нам клуб?

Надивившись вдоволь у дверний глазок, доктор Падлючко приоткрив двері й озирнувся.

– Бо ровно через час на одному японському інтернет-аукционі буде виставлено на продаж лічний архів княгіні Ольги Євгеніївни Чубарової. Ілі же госпожи Чагодаєвої, катора померла почтенною вдовою знамінітого американського адмірала Кларка. Для нас жи важно, що некоторе врем'я вона підписувала свої пісъма, як Ольга Чубарова-Капабланка.

Глава 5. Княгіня на жимчужині

– Хто там, Кікірікі? Хто прийшов?

Хосе Рауль висунувся з ванної, неудачно прикрившись полотенцем. То єсть, він то щитав, що прикрився достаточно, як для джентльмена, но сміх в прихожій заставив його усомніцца в цьому.

– Ба! Вілкій чимпіон расхажує по свому номиру акі Адам! От тіки Єва шото не соотвєтвує!

Ці басовиті раскати Капабланка опознав навіть раніше, ніж спохопився нащот полотенца, яке зацепилось за дверний пройом і потому не вполнє дотянулось до місця призначення.

– Савелій, ти лі?! – всьоравно обрадувався Капабланка, отряхнувши мокрі волоси. – Яким же вітром?

У відповідь готельний номер знову наповнило утробне гоготанье.

– Княгіня, я вас молю, почті що на коленях: ну, поясніть ви своєму супругу, що Росія – не такий медвежий угол, як йому кажицця здаля! Тим більше, що я давно живу побліже к вашому готелю!

Ольга тожи на повну громкость включила свої сміхові калакольчики, їй атмосфера номера вміг прогрілася від передчуття грядущої попойки.

Бистро і качествінно одягнувшись, Капабланка з'явився в гостинній, широко розвівши руки.

- Савелій, позволь тебе обняти!
- Рауль, опомнись, в Парижі так не приято! Последня здешня мода полягає в тому, щоби при зустрічі слегка коснуцца лбами, – як кажуть на югі моєї далекої та незнаної родіни, німного буцнутися!
- Ха-ха! Твій юмор, брат, нічуть не ізмінився! Все такий же гєрмітічний і полукоректний, як і придумана тобою система в Галанському захисті.

Після жостких обніманій мужчіни угомонились і притихли. Ольга зі скорбним віdom встала, охнувши не без притворства:

– Пойду к горнічній, закажу чаю.

Хоце Рауль тут жи і сам подпригнув:

– Душа моя, вам не нада прилагать таких услілій, – я сам спущусь. Ти лучче возьми собі подушку побольше. Хочеш, я принесу тобі шаль?

І, повернувшись до Савелія, пояснив:

– Ольга ще відчора плохо себечує. Тіки но приїхали в Париж – і на тобі. Впрочім, нема чому тут удівлятися: Франція – страна простуди, кашлю і мігрені.

– Постойте, друг мій, – восклікнув Савелій, – но це ви, мабуть, попутали наш солнічний Париж із слякотним і

мєрзкім Лондоном! Клянусь, тут клімат самий лучший для всіх недужих!

— Ах, Тартаковер не був би Тартаковером, якби у нього вирвати нещадне жало подлої сатіри! — вигукнув Капабланка. — Скіки можна іздівацця над моїми чутствами досього агліцького? Да, я не скриваю, що самий грязний участок Темзи в районі доков мені рідніший, ніж ваші луври да мон-мартри.

— Скажіть спасібо, — не унімався Савелій, — що перед вами сидить істовий поляк, которому ця Франция також у печінках сидить! Га-га!

Ольга знову з охами і ахами приподнялась, упреждая допомогу галантних шахматістов.

— Прошу простіть мене покорно, но я, пожалуй, піду прилягу нинадовго. Дасть Бог, і пожже я составлю вам компанію, за ужином.

— Княгиня, ми уповаєм на ваше бистре і рішитільне виздоровлені! — бодро вигукнув Тартаковер провожая Ольгу полупоклоном.

Спустя два часа вона проснулась од жуткої тішини, царящої вокруг. Єслі Ольга чогось і боялась у своїй веселій і беззаботній жизні — то це мгновеній, када навколо не чути звона бокалов, мілого щибетання і шороха. Впрочім, вона

атлічно виспалась і чувствовала себе бодрим агурцом, то єсть – мімозою.

Потративши всього мінунт двадцять на туалет, вона вошла в гостинну й застала удівітільне й небачене раніше зреїще: мужчіни сиділи молча за столиком, согнувшись над шахматною доскою. Тут нада пояснить одну странность Капабланки: він нікогда не занімався шахматами дома, даже під час турнірів, када жив в готелях. І за всі три года їхнього брака Ольга не помнила такого случая, щоб Капабланка з ким то шпілив за межами турнірного пространства. Більше того, у них ніколи не було жодного камплекта шахматних фігур!

– Капабланка! – взволновано вигукнула Ольга. – Чим це ви тут занімаєтесь?! Шо це за новозті?

Хосе Рауль винувато улибнувся і розвів руками:

– Це все Савелій, змей! Припер з собою шахмати. А ти ж уснула, дарагая, і нам рішитільно не було куди себе подіть! Впрочім, ми уже сиграли, і можем прямо щаз отправитись у ристоран!

– Да? Ну шо ж, атлічно, – прококетнічала Ольга. – Кстаті, хто виіграв?

– Капабланка вкотре доказав, що можна бути лучшим, і в тоже врем'я – першим! – блеснув потріопаним афорізмом

Савелій Тартаковер (ету мисль він уже встиг опублкувати в місних газетах).

Капабланка, смущонно одмахнувшись, встав із-за стола і взяв листочок, списаний шахматними закарлюками.

– Шоб ти на мене не сильно злилась за етот инцидент, возьми-ка лучче цю бамажку – і спрячь її. Кадато вона буде безцінним бриліантом, люба Кікірікі.

– А как жи! – Піддакнув Тартаковер. – Єдина неізвесна партія маestro Капабланкі! Поклонніки та всякі прочі охотніки за рарітетами будуть убивати друг друга, шоб завладіти нею!

– Да ладно, Савелій, харош паяснічать... – і зовсім тихо додав. – А втім, у твоїх шутках всігда намного менше юмора, ніж прозріння.

* * *

Коли сисадмін спить – це ще не значить, що він не работает. Доктор Падлючко з Мішою самі змогли в цьому переконатися, оказавшись перед входом до комп'ютерного клуба “Дицибел”. На дверях було написане завєтне слово “круглосуточно”, якому вони були закриті. Прильнувши до стікла, доктор роздивився, що в дальній квартирі,

расположеній за стойкою адміністратора, наблюдаєця опридільонне копошеніс людських масів. Якшо виражацця точніше – там було шото вроді бара, а практика свідчить, що в барах нікада не припиняється броженіс закваски.

Доктор звонко постукав у вітрину монеткою. Потім ше раз. Міша, нічого не сказавши, нажав три раза подряд на хітро замаскований збоку звонок.

Наставнік удівльонно глянув на мальчіка.

– Тіки не кажи, що ти харашо знаїш це завідєніс.

– Можу й не казать, – покорно відповів Міша.

З-під стойки адміна спустя мінуту показалась голова і часть тощого туловіща у майці. Нескладне сущіство, яке остановилось у розвитку на порозі повноліття, подошло до дверей і приоткрило їх сантиметрів на п'ять.

– Шо вам нада? – спитав недружилюбний сисадмін.

– Угадай з трьох раз, мій друг, – з разгона наїхав доктор. Не ожидая ескалації конфлікта, Міша вміг все розтумачив лучшим образом:

– Інтернет на пару часов, жилатільно номер 25 і 27 в залі для курящих. І принесіть туда два кофе, томатний сік і два пірожних “Сьомий левел”.

– Я не хачу пірожного! – бистро вмішався опитний тренір.

– Так то я для себе, – винувато уточнив Міша.

Істота, яка на глазах набувала осмисленості, пропустила їх всередину і почапала к бару.

Доктор Падлючко, дорвавшись до комп'ютера, дажи не став сідати, а первим ділом набив у строку браузера заветний рядок. Вказавши логін і пароль, він в три кліка оказался на странічці потрібних лотів.

– Єсть! Він виставив її, ти бачиш? – взволновано скрикнув доктор.

Міша здивовано кліпав глазами, але не міг роздуплитись.

– Еее, а в цього сайта хіба нима агліцкої версії? Ну, шоб не вот етіми палочками було написано?

Тіки типер до доктора дошло, що Міша – в силу своїх скромних язикових познаній – просто не може бачити то жи саме, що бачить він. Поэтому він щолкнув на флагожок британської имперії, – й контент преобразився.

– Типер ти бачиш, мій будущій герой ересес-потоків?

Міша втупився у монітор і пробіг глазами кілька верхніх рядків. Там були виставлені які-то лічні вєщи княгині Чубарової-Кларк, її пісьма разним вельможам, а так жи золота олімпійська міdal' її третього мужа, большого спєца по греблі, ше якісь награди і пам'ятна фігня. Внизу екрана, у виділеному мишкою фреймі, було написано таке:

“Рукопісь третього чимпіона міра по шахматам Хосе Рауля Капабланкі. Неізвесний раніше текст партії, сиграної в 1937 році, в парижському готелі “Регіна”, між Капабланкою і гросмейстером Савелієм Тартаковером. Стартова цена – 20 000 \$. Купити без торга – 350 000 \$”.

– З ума посходили... Триста піссят тищ за бамажку... – восхіщонно промутиковав Міша.

Доктор Падлючко так разволновався, що облив себе кофієм, поставивши досадне пітно прямо на штани в області репродуктивного органа.

Міша супроти своєї волі гигикнув – і тут жи получив запотиличника.

– Ти лучче доїдай своє пірожне, і дивись сюда...

– На шо дивиця? Як ви щаз продасте свої обмочені штани і купите цю ріліквію?

– От олух! – доктор нарешті пододвинув стуло, і всівся. – Дивись вниматільно! Щаз дядя Падлючко покаже тобі настоящий фокус.

Він дважди клацнув на кнопку “обновить”. У фреймі явно шото змінилося. Дрожаючи рукою він навів мишку на одне-єдине красне слово, виділене жирним шрифтом: “ПРОДАНО”.

– Обана! – тіки й зміг сказати Міша. – Обана!

Тим часом кров покінула лице доктора, й на ньому поселилась льодяна рішучість.

– У тебе, мій юний поліглот, єТЬ полчаса, шоб поіграти в якето убожество. Я лічно рикомендую друге “Дьяblo”. Просто так, для трініровки... А я тим часом пороботаю німного журналістом – скліпаю гідну новозть для денних випусків.

Глава 6. Последній контроль

Ровно у двінацать часов дня двері в прийомну діректора київського Дворца Піонерів Деніса Івановича Крамара распахнулись, іздавши жалобний візг. Сікрітарша Тамара спершу, не подимая глаз, одчеканила фразу, яку сьоні з смого утра повторила вже, навірно, раз дваць:

– Деніс Іванович не принімає, зайдіте завтра.

Коли ж у відповідь їй раздалась гнітюча тішина й поскрипування половіц, Тамара грозно подняла віки. Її дліннюющі, як у рицарів Максфактора, рісніци сначала дьорулись, а потім наче прилипли ко лбу.

– Діректора нима на місці, шо ни ясно! – протівно взвізгнула вона, вільнувши гібкім тілом. Доктор Падлючко, внезапно підскочивши, шо той нінзя, повалив її на пол. За

його спиною Міша нелепо одкрив рота і наслаждався стръомом. Спершу йому ця виходка наставника показалась забавною, но тут він обратив увіманинє на причоску сікритарші, – це зреліще заставило Мішу одступити шаг назад і почувствовати спиною влажноть фудболки. Укладка цієї молодої женини, яка ще мить назад оповіщала тільки про те, що хазяйка не звикла економить на балончиках із лаком, розтріпалась так неприродньо й бізумно, як малінський кусочек урагана. А єслі вже говорить начистоту, вместо волос на голові Тамари звивались настоящі гади, – вони жутко шипіли і в єдиному пориві тянулись до доктору, розсявивши свої многочислені пасті. Сама ж сікрітарша обхватила шию доктора столь цепко, що у певному ракурсі все це напоминало непрілічну сладострасну позу, характерну для служебних романів і порнухи. Доктор жи, всупереч такій драматургії, питався одстранить опасне кубло, оджимаясь лівою рукою від підлоги, як Владімір Висоцький. Права ж длань Мішиного наставника полізла у собствінний задній карман штанов, – нелепость цього жеста остаточно руйнувала еротізм епізода, но – як бістро з'ясувалось – наблизяла його до фіналу. Одним бистрим двіженієм, яким можна було б хвалиця навіть перед самураями, доткор Падлючко ізвльок із кармана пластикове

розп'яття – і припечатав до лоба сікрітарши. Та іздала вопль нелюдського тіпа, з її упругих форм повалив ядучий дим, і вже спустя десять сікунд вместо Тамари на полу красувалась тіки зеленовата клякса нечистот, в якій брєзгліво одпліювався доктор.

– От же ж не можуть, суки, щоби хреста святого не обригать, – сокрушався він, питаясь привести себе в порядок, якщо так можна назвати розмазування потусторонньої жидкості по брюках.

Міша глотав слину, будто йому лічили зуби, но в остальному держався молодцом, як догадався доктор, професіонально глипнувши на штани ученіка в області таза.

– Тепер пора переступить чіртог, мій мальчик... Ступай за мною, – проронив доктор і толкнув двері, на яких свіркала нова бронзова табличка із лаконічним написом: Д.І.Крамар.

Канешно жи, застукати діректора Дворца Піонерів в расплох не получилось. Наївно було полагать, що цей посіпака тьми – настіки глухий пиньок.

– Признаюсь чесно, вам удалось мене німного здивувати! – восклікнув Деніс Іванович, отсалютувавши доктору стаканчиком молока. Він розвалився в креслі, як старий

гангстер, а ноги в новіньких блістячих туфлях схрестив на столі.

Доктор Падлючко, принципіально не поздоровкавшись, підійшов до краю длінного діректорського стола й усівся на стуло, жестом показавши Міші, щоб і він не стовбичив, як осика.

– Не ожидав я, мілий доктор, що ви наважитеся на це одчаяне глупство, ісполніне дішового героїзма. А впрочім, це у вашому характері... А з Тамарою – це ви напрасно... І хто вас тіки учив так з женщинами обращаття? – Деніс Іванович надмінно хіхікнув. Потім мєдленно перевів взгляд на Мішу й іспитав на ньому дриль свого ацкого взгляда.

– Тобі ж, нещасний мальчик, я міг би тіки посочувствовать. Якби, канешно, міг... – Довольний каламбуром, Деніс Іванович убрав ноги зі столу, сів ровнінько й трохи нахилився вперед, як класний керівник. – Як кажуть у таких випадках амириканці, тобі просто не повезло, парінь...

Тим часом доктор глянув на часи й доволіно хмикнув, попутно переконавшись, що в кабінеті єзть тілівізор. Попередній хазяїн цієї должності все поривався викинути бісовський ящик, который з годами все сильніше його раздражав. Но, видно, не успів.

– Ітак, отважні дурачки, дозвольте для проформи запитати: чєм обязан? – вичекавши паузу, Деніс Іванович водив глазами від доктора до Міші, будто слідив за ігрою в пінг-понг. – А впрочім, облишим еківоки. Якби ви не додумались до етого странного наскока, ми всіравно сьоні стрілись би. Причому саме в цьому кабінеті. Прикиньте, яка іронія судьби?

Мовчання гостей начинало напрягать Деніса Івановича.

– Я так і думав, що світська бесіда у нас навряд чи вийде. Чим же вас занять? Невже прийдеться знову іграти у шахмати?! – цього разу діректору Дворца Піонерів удалось розвеселити себе по-настоящому.

– Хоть як це странно і нілєпо, но фігури вже розставлені з утра. – Крамар звертався до Міші. – А ти, бідняга, нібось і не догадувався про це, правда? Я стіки років знаю твого наставника, що можу допустить найгірше... Навірняка він парив тобі мозг загадками, а саме главное попросту забув сказати...

По цих словах Деніс Іванович мідлінно й урочисто, як на брачній церемонії, возвисився над столом.

– Не бачу повода тянути різіну й жонглювати словами. Начнем, пожалуй. Кстаті, – просіяв Крамар, – спіціально для вас, доктор, я припас один малінъкий, но ефектний

сюрпризєць. Право же, як жалко, що ізбраний – не ви, а який-то неповнолітній засранець. Признайтесь, доктор, що час од часу думайте про це. Ну, що ето не зовсім справедливо... Я ж угадав?!

Падлючко тожи встав, надмірно виправивши спину.

– Як на те пішло, то і я признаюсь, що заготовив для вас, Деніс Іванович, одну пікантну неожиданность.

– Так-так-так-так-так... – оживився діректор Дворца Піонерів, імітіруя одного шибко культурного тілесного видучого.

Доктор отловив намъок:

– Ви абсолютно праві нашот того, що мій сюрприз – телевізійного свойства. – Падлючко знову глянув на часи. – Більше того, прямо щас його преподнесуть у прямому ефірі. Так шо, єслі вам інтересно, можете взглянуть... У новозтях на п'ятому каналі.

Злобно прищурившись, Деніс Іванович нашарив на столі пульт і направив його на ящик.

– Ну-ну, полюбопицтвуєм.

Новини на п'ятому якраз кончались, – ведуча в студії об'яснила, що зара буде сюжетець про культуру.

“Як стало ізвесно п'ятому каналу від власного кариспандента, сьогодні на японському інтернет-аукціоні “Мамуна” був виставлений унікальний лот – невідома

раньше рукопісь третього чимпіона міра Хосе Рауля Капабланки, катора ніде і нікада не публікувалась. Єслі точніше – йдеться про текст шахматної партії, сиграної одним із вілчайших шахматних геніїв світу. Ця рукопісь, свого часу подарена Капабланкою своїй другій жоні, княгині Ользі Чубаровій, много років пролежала в часних архівах і ніхто дажи не догадувався про її існування. Тим боліс парадоксальним можна щитати той факт, що рарітет був мгновенно проданий на аукціоні за 350 000 доларів. Нашому каріспанденту вдалося встановити ще один удівітільний факт: калікcionером, котрий виложив таку крупніньку суму бабла за аркуш паперу з шахматною нотацією, являєцца діректор київського Дворца Піонерів Деніс Іванович Крамар. Ми, канешно, від усієї душі поздравляєм нашого співвітчизника з такою атлічною покупкою, і попитаємся в наступних випусках предоставить вам, дорогі зрителі, камінтарій цього істинного цінитиля шахмат, а також попробуїм вияснить, откуда у скромного чиновника стіки бабліща. Харошого вам дня!”

Доктор Падлючко давився сміхом, – і нічо не міг із собою поделати. Міша осторожнінько пирхав у кулачок, косо поглядуя на діректора.

Крамар жи, напротів, чомусь не радувався внізапній славі. Принаймні, када людина (дажи єслі вона не зовсім людина) так сильно гатить по лічному робочому столу, аж він трощиця в щєпкі, – це сложно розцінить, як приступ щастя.

Подальші мітаморфози, які заскочили врасплох доктора і його учня, лише потордили це наблюденіє.

Міші казалось, що комната почала обертатись вокруг невидимої осі, центр якої постійно зміщався. Від цього йому німножко захотілося ригать, чим він негайно й занявся. Ригаки, покідая його рот і носоглотку, прічудліво вращались разом із навколишньою плинною реальністю. Часть риглів – случайно – обрушилась під час цього харавода прямо на туфлі Деніса Івановича, внаслідок чого жуткій вой заглушив мальчіка.

Скрежет і смрад заполонили приміщення, яке тепер більше нагадувало піщеру або ше якусь мрачну катівню. Все це такожи напоминало обичний глюк, ібо в кождій настаяцій печері чи, тим більше, подвалі має бути якесь склепіння тіпа потолка; тут жи його попросту не було – погляд вихвачував з чорного пространства тіки якіто гіганські бурулькі.

Діректор Дворца Піонерів змінився обліком: типер він менше був похожий на службовця, хотя і до хелбоя явно не

дотягував. При такому рості взагалі трудно визивати страх і повагу, дажи якшо одростить копита вмісто п'яток, а морду заліпити чешуєю.

Внізапно Міша почув здавлений крик – і озирнувся. Доктор Падлючко, каторого він буквально на мить випустив із поля зрення, любуясь общим ороговінням Деніса Івановича, оказался в дальньому кутку цього ацкого сарая; мощні сталактіти опустились перед ним стіною, образувавши шото тіпа надъожних гратів. І хоть він питався звідти вибратись, Міші було понятно, що з таким номером не впорався би сам Гуддіні.

Інфірнальний діректор помітно приободрився. Ізоляция доктора явно пішла йому на пользу й повисила самооценку.

– Ну шо жи, доктор, як бачите, і я умію пошутити.

Він підійшов до камінної рішотки.

– Для мене люди, єслі чесно, всігда були притиреною і нелогічною загадкою. Одним ти пропонуєш власті, гроші й всі соблазни плоті – а вони морду воротять і всю жизнь в якомуто гамні колупаюця. А інші самі стають в очірідь, шоб швидше попасті у кіпящу сєру – із чистого любопицтва і безтолковості. Якшо ви всі – созданья божі, то як могло так полуциця? Но потім, наблюдая за метаннями вашого небесного гінірала, я поняв, що він і сам достаточно

протіврічний. Тада то я і предложив йому партейку в шахмати сигратъ... На інтерес... – Деніс Іванович, якого ми продолжим так називатъ чисто по інерції, заулибався власним спогадам. – Так вместо того, щоби безропотно принять моє чисто ігрове прівосходство, він і сам рішив шукать лазейки! Хто б міг подуматъ! На щастя, некоторі вещі вам, людям, доручать нізя. Він цього попросту не врахував! От і типер... Даремна суматоха, стіки нєрвів, іспорчена судьба... Вам, доктор, не обідно? А втім, не одвічайте. Напрасніє слова.

Крутнувшись на своїх огидних ратицях він щолкнув пальцями – і в центрі зала зявився оригінальний столік із мраморною шахівницею да ікрустірованими клетками.

– А вот і мій для вас сюрприз! Ви должни узнатъ цю дівну мебель. – Мєтнувши бистрий взгляд на клєть, діректор воодушевився. – Да-да, це він! Той самий столік Старицького. На цих от клетках бізумец Чігорін кадато показав старіку мою ефектну партію в монастирі Святой Сабіни, чим тронув його зибкій ум. Я пощитав, що буде символічно сьогоднішній риванш сигратъ на ньому. Ради цього мені пришлось вступити в корупционну связь, і стирити його прямо із фондів вашого замічатільного музея Тараса Шеченка. Втім, там і без мене тирятъ ізрядно...

Ще один щолчок пальцями – й на столику вистроїлись шахматні фігури. Тим часом Міша, забившись в угол, зажав голову між колінами й качався із сторони в сторону, – в його мозгу наростало якесь странне, небувале раніше, жженіє.

– Ітак, ісполним предначертане. – Торжествінно пробасив пекельний діректор.

Міша відчув, як якото сила штовхає його до столика, – й не став їй противитись. В глазах у нього все плавилось і свіркало радугою. Він дивився на фігури, словно крізь занавеску. На кождий ход Деніса Івановича він одвічав миттєво, – в його ушах громко тікали незримі часи, намікая на цейтнот уже в началі гри.

Діректор же, напротів, не спішив. Він наслаждався кождим ходом, який усилював його редути і заставляв Мішиного карала тікати із одної сторони в іншу.

Через полчаса позиція упростила.

Крамар медлінно зняв з доски свого фірза й прошептав.

– Ну от і всьо. Готовте з доктором пожитки – вас жде дальня й не дуже приятна дорога. Всьо врем'я вниз, а там – направо.

Ферзь опустився на дошку рядом з Мішиним каральом.

– Тобі мат, дружок.

Міша закрив глаза. Він прекрасно понімав, що програв цю партію. Хоть і не здіслав у ній жодного самостійного хода. Він чуствував, що все навколо знову починає дрожати і тарахтіти – й приготовився до худшого.

З оціпеніння Мішу вивів страний крик. Странний, бо видається мальчику вкрай недоречним в цю мить общелюдського фіаско. Це був крик пінсіонера, якому наступили в тролейбусі на ногу, – такий же безпомощний і слабий.

Одкривши глаза, Міша побачив не сталактітовий морок, а самий обичний підвісний потолок. Деніс Іванович, перевоплотившись обратно в plugавого недомірка, сидів на ковроліні, ошаленіло уставившись на свої босі ноги, які слегка диміли жуткою вонью. Доктор Падлючко, взвишавшася над малишом, питався одчищать штані.

Тим часом двері в кабінет діректора Дворца Піонерів распахнулись – і внутрь увалилась сйомочна група п'ятого канала.

* * *

– Я знаю, що вчинив не дуже харашо, подвіргнувши твою ше неокрепшу психіку такому іспитанню. – Доктор хлєбнув

з бокала і затянувся тонкою сігарою. – Прости мене, мій мальчик. Я більше так не буду.

Дим подимався над двома старінними кожаними креслами, які розділяв тіки опецькуватий столик на витих ножках. Витянувши ноги до каміна, в якому затейліво тріщали дубові поліняки, як то показують поляки по тілевізору в ночной прайм-тайм, доктор Падлючко розширяв своє сознанье, а Міша самозабвенно смоктав крізь соломинку молочний кактейль.

– Да ладно Вам! Нам кріпко повезло – я так щитаю. – Міша, похоже, не сильно рефлексірував по поводу нівіроятних приключень, які йому довилося пережить протягом последніх суток. Впрочім, деякі вопросы не давали йому покоя. По-перше, ця странна партія, которую він продув. Собствінно, дажи не сама партія, а повна відсутність апокаліпсіса, которым так грозив йому і доктор, і цей обдрипаний діректор з магічними прохватами. Прєдвосхідая його распроси, доктор Падлючко сам ударився в дітальний отчет.

– Тебе, наверно, хотя би чуточку цікавить, шо ж там случилось, в тому кабінеті, й чому ми вмєстє з людством не загrimіли в тартарари... Прийшов нарешті час розставити все по полкам. Начнем із того, шо много год, проведених

мною у пошуках сакральної партії, чимто напоминали перегонки чи ше якето перетягування каната. На кожному шагу я чувствував, що мені в слід ступає зловеща ратиця. І, відповідно, цей посіпака ада, з яким учора ти познакомився, не ісчизав із моого кругозора.

З чого би начати? Шоб не з початку, але і не з кінця... Начну з середини.

Хосе Рауль Капабланка, як ти вже знайш, був ізбраний. Один із тих хранителів, котрим Господь довірив тайну про метафізичний смисл шахматної ігри і сутність апокаліпсису. Таким жи був Чігорін. Чуть пожже – чудаковатий данець Бент Ларсен. І ти, мій малінський нівежда, іще одне звіно цепі, котрому ше належить звякнуть, ісполняю своє призваніє.

– Постойте, доктор! – чуть не подавився Міша. – Як це: “що прийдеться?” Ви хочите сказати, що цей кашмар був тіки триніровкої? Фальстартом чи іще чимто подобним?

– Отнюдь. Но ти даремно питаєшся стрибать поперед мене... Да, не очінь умсна поговорка... Ну її к пням. Дак слухай. Круг ізбраних – це люди, які були і єзть фрагментами величної мозаїки, но не знали допуття, у чому їхня місія. Так, напрімєр, великому Чігоріну Господь одкрив страшне минуле людства – ту партію, которую

проіграв у 1393 році од Різдва Христового домініканець Йоганн. Случилося це у Римі, й відтоді ціла епоха, яка должна була відкрити людству істину да світло, вдруг обернулась темними віками середньовіччя. Ти й сам у курсі: костри для світочів, жистокость питок, казні в ім'я добра... Карочі, ацкі морди порезвилися на славу. Чігорін отримав це одкровення в тища восімсот сімсят чиетвертому году, – цю доленосну партію він скромно розкатав проти одного посрецтвеннного ігрока з гусарською фамілією. Я вже казав тобі, що тексти доленосних партій мають своєство воплощатись час од часу. Тоість, вони являються нерідко, опіріжая час і простір, а потім виринають у многочісленних повторах, як в телепрограмі. Частічно вся ця кутірьма должна запутать більно любопитних посланців пекла. Впрочім, шукать пояснень Божим планам – предел зухвалиства, і я совєтую його не переступати.

Уви, бєдний руский мастер, як це у них заведено, упав у соблазн. Чігорін размічтався, що раз він отримав такий кусок просвітлення – то упаде ще більше. В якийсь момент своєї життя він страсно повірив, що імінно йому поручено воплотить текст партії за будуще планети. Він слідив за собою і був осторожним, постійно слухав колебання ефіра, – но так до старості почті що ніфіга і не вловив. Оце “почті”

сиграло ключову роль в нашій історії. Небесна канцилярія всо жи відкрила для Чігоріна маленьку толіку. А імінно – перед самою смертю він узував, хто жи насправді втілить рокову для діавола партію. Тоість, він узував про Капабланку. І що він приїде в Київ, де буде йому знак. Де, собствінно, глаза його відкриюця і разум озариця. Все це Чігорін розпатякав Михайлу Старицькому, і той питався запихнути цю аграмадну тайну в чохол літературного труда. Не дописавши п'єсу (чи що воно було – це вже не звєсно), він помер, заповівши браду, Миколі Лисенку, oddати рукопісь кубінському грандмастіру, який приїде в город із сиансом. Так і случилось.

Возможно, страний інцидент під час первого сианса, када у Капабланки сильно жгло в мозгу, – це й був той малозамітний міг істіни. А те, що діавол ошивався зовсім поруч, – лиш свідчить в пользу моєї версії.

Казалось би, що може бути проще, – поритись харашенько у архівах Капабланки, перелопатить все, що він сиграв, і обнаружить клад. Повір мені, я так і зділав. Думаю, що й агенти пекла проделали приблизно ту ж таки работу. І всьо напрасно.

Кілька разів я собирається просто скласти руки. Патаму що маестро з Куби хоть і був напрочуд плодовітій, але творив

у добу жосткого учота, ѿ кождий чих гіганта подвєргся бурній докумінтації. Тим більше, що ета партія не могла бути сиграна до 1912 року, тоість – пока він не отримав благословіння просто в мозг на київській землі. Все прідєльно усложняв і той факт, що Капабланка ніколи не іграв у шахмати просто так. Дослідники щитають це странною пріхотлю генія. Я ж розумів, що старіна Рауль таким макаром подбав, щоб його тайну можна було розгадати.

– Доктор, не томіть. Скажіть лише, чи ви нашли її?

Падлючко зділав паузу на дим і два глотка.

– Нашов, мій мальчик. Це оказалось дуже просто. Все важне в цьому світі – дуже просте і льогке, як правильно подмітив Григорій Савич.

Для начала я припустив, що єслі партії нима – це значить, що вона заникана, і нада іскать ключ. Ето раз.

Потім, мислінно прокрутівши всі важні факти із жизні Капабланки, я кілька раз споткнувся об єдину вещ, про яку нічого неізвесно, – рукопіс Старицького. Точно відомо, що Хосе Рауль спалив її. Навіщо? І тут мене будто прошибло током! Я поняв, що ключ до тайни нада шукати у попелі, тоість – у проіграних партіях Капабланки. Якшо сопоставити цю догадку з його другим візітом у Київ –

туман окончатільно розвіюється. Тада, у 1936 році, він сиграв у столиці два сианса, в яких проіграв тіки дважди! Причому одну партію він тупо здав якіто дівулі, тож круг моїх розисків зжався в точку. І ето два.

Найти ту партію, де чаплійона прижав до канатів якийто малінькій ачкарік, не складило труда – в архіві Дворца Піонерів збереглись усі тексти.

Я чуть не поламався мозком, питаясь розгадати, де там той ключ. Партія, говоря на чистоту, була бездарна. Капабланка чудовіщно вийшов із мітільшпіля – й малець тіхнічно риалізував перевагу в ендшпілі. Учебна така нудота. Я шукав подсказки в оддєльних ходах, питався уловити закономірність у прошотах, – но чисто шахматна логіка раз по разу заводила мене в тупік.

І от када розпука знову взялася трогать мене за жабри – я побачив отгадку. Не розгадав, не розшифрував, а імінно побачив!

Уставившись в бамажку, я застопорився на странній серії ходів Рауля, када він остаточно розвалив свою позицію. Чотири хода, із яких три – каральом. Єслі точніше – каральом, каральом, турою, і опять каральом. Чотири букви. В латінській нотації – KKRK. Я просто прочитав це слово – і все поняв.

– Якето чеське слово паходу, – ляпнув Міша.

– Це ім'я. А точніше – прозвіще. Кікірікі. Так Капа називав свою другу жону, княгіню Ольгу Чубарову.

Доктор Падлючко зделав ще один глоток.

– Усе дальнєйше – дєло техніки й уловки джентльмена. Я полетів у Нью-Йорк і розискав старушку. Прецтавився руским журналістом, каторий пише книгу про Капабланку. Ми довго патякали про всяке, пили шампанське. Потім сходили в рускій ресторан і ще добавили. Вернувшись до княгіні в квартирі на Манхеттені, моя рука з діктофоном, скажу тобі, німного пошатувалась.

Када я поняв, що момент настав, то вродіби нівзначай ляпнув: дескатъ, напрасно ви oddali usi архіви Капабланкі месному шахматному клубу (а так воно й було). Бо все це дуже ценні вещі. Й када би вдруг нашлась небачена бумашка з каракулями Хосе Рауля – то їй типер цени би не було. І що ти думаїш? Ета амнезійна старушенция вдруг ляснула себе по лбу й сказала, що в неї дето в закромах єсть один пам'ятний листочек, зниканий на чорний день. Када жи я почув історію про партію, катору збацали Капабланка з Тартаковіром, то похолов нутром. В прилівах чуств княгіня дажи показала мині цю рукопісь. І тут я вдруге чуть не скопитився, када побачив, що ета партія страшно похожа на

київську ігру Капабланки проти риб'онка. Тіки сиграна з переміною цвєта, з перестановками ходів у дебюті й абсолютно іншим рісунком ендшпіля.

– Заждіть, заждіть! Так значить, це її купив на аукціоні чудовіщний Деніс Іванович? – Міша вцепився руками в бильця кресла. – Но єслі це вона, тада виходе, що всьо пропало?

Доктор Падлючко закашлявся димом і затопав ногою.

– От довбень! Шо пропало? Єслі ти думаїш, що ми сидим у пеклі, і властъ у світі помінялась, то напрасно. Воно, канешно, ще невідомо, як все обернеця, но мушу тебе успокоїть: те, що ви сиграли у примарному подвалі, – пересічна галіматья, катора Граальом і не пахне.

– Но як таке могло слутиця?!

Мінути доктор размишляв над чимось, но потім всю жи відповів:

– Не знаю, чи харашо я поступив, но каятись запізно. На слідуючий день я вновь призначив Ользі Євгеніївні встречу, шоб продовжить інтерв'ю. А за ночь один мій знакомий піріплотчик поддєлав рукопісь. Мені осталось тіки отвлікти княгіню пустозвонством – і помінятъ бамажки.

Доктор Падлючко знизав плечами.

– Але не цей галімий вчинок мені пече. Намного хуже, що саме я порадив Ользі похвалиця пресі цим рарітетом. Мовляв, оно що в мене є, но нікаму не дам! Вона ж, бідняжка, була падка до того, щоб знову оказаця в центрі уваги. Як наслідок – внізапна смерть, яка случилась вскоре. Дальше ти вже і сам все знайдеш, нима смисла повторять. Архіви Ольги оказались в руках одного деда. Хто надоумив його виставити цей текст на аукцион – не знаю, хотя й догадувався, що рано чи пізно так і буде. По крайній мірі, я слідив за цим. Тому, када у нашому Дворці Піонерів появився новий діректор, я зразу жи згадав, як скучив за тобою!

(c) 2009